

יום	יום לחודש	יום מוהר"ן	ע"ה:	קלו	לקוטי הלכות ה"ד	מסנה ברוך ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך ד"ש משפט ס"ב ע"ה ע"ה
שבת	י"ז	ע"ה:	קלו	קלו	קלו	קפ"ט קצ	א, ב.	
א	י"ח	ע"ט.	קלו	קלו	קלו	קצ"א קצב	ג, ד.	
ב	י"ט	ע"ט:	קלח	קלח	קלח	קצ"ג קצד	ה, ו.	
ג	כ'	פ.	קל"ט	קל"ט	קל"ט	קצ"ה קצו	ז, א.	
ד	כ"א	פ:	קמ	קמ	קמ	קצ"ו קצה	ב, ג.	
ה	כ"ב	פ"א.	קמ"א	קמ"א	קמ"א	קצ"ז-ר	ד, ה.	
ו	כ"ג	פ"א:	קמ"ב	קמ"ב	קמ"ב	קצ"ח-ר"ב	ו, ז.	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

312 | זמן חרותינו | ט"ז ניסן תשפ"ג

דבר המערכת

כולנו מקווים מייחלים ומצפים משתוקקים וכוספים, שנזכה לגאולה אמיתית, גאולת הנפש והגוף, גאולה כללית ופרטית, ואנו מאמינים שבשנה זו אכן נזכה לכך כי 'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל'.

אחת מגלויות הנפש המרות ביותר הינה גלות תאות ממון, וכלשונו של מוהר"ן: "בגלות הארוך המר הזה שיעקר הגלות הוא תאות ממון" (ליקוטי הלכות, שותפין ד, ד). בגלות זו כבר שקעו ונשקעו רבבות נפשות רח"ל, ושוכחים תכליתם, ומשתעבדים לחיי חומר ומסכנים רוחניותם ועתידם ח"ו. גם בימינו מתעצמת הגלות המרה, והסטרא אחרא פשטה טלפיה במבול של פיתויים לצאת מהיכל התורה ולהשתעבד לפרנסות טמאות, ולהיכרת חלילה מבאר החיים הנצחיים.

כמה זקוקים אנו לדעת' הנמשך מפסח. כי כל רגל הוא בחינת התחדשות המוחין, שנמשך שכל חדש, ובפסח נתתקן תאות ממון" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, א). פסח הוא זמן מסוגל לבטל את העבודה זרה בת ימינו, בה מוכן איש כשר לסכן את כל יהדותו בעבור ספק ריוח ממון.

"פסח הוא בחינת אברהם איש החסד, שזה בחינת רוח נדיבה, בחינת צדקה, שעל ידה משברין תאות ממון וזוכין לקבלת התורה" (ליקוטי הלכות, שבועות א'). ואכן 'מי כעמך ישראל' מרבים בצדקות קודם חג זה, ואף ה'הגדה של פסח' מתחילה מיד בהזמנת 'כל דכפין ייתי ויכול', כי זוהי הארת קדושת פסח. וכפי שהרה"ק מטשערין מצא רמז נפלא על מה שאמר רבינו הקדוש (ליקוטי מוהר"ן, רא) ש"מצת - ראשי תיבות צ'דקה ת'ציל מ'מות, ש"נראה מזה שצדקה מסוגל להינצל בפסח מאיסור חמץ, שהוא סטרא דמותא, ולזכות לקדושת אכילת מצה בשלמות. ומזה מובן קצת מה שנתייסד מקדמונים ומדברי רבותינו ז"ל ליתן מעות חטים לעניים קודם פסח" (אוצר היראה מהדו"ב, פסח ו').

זכרה להם אלוקינו לטובה, לשלוחינו הנאמנים, מנהלי מוסדותינו הקדושים, שכיתתו רגליהם וטרחו בכל לבם להעניק לכל בני קהילתנו 'קמחא דפסחא' מפוארת בכל לב ונפש לכבוד חג הפסח, ובוודאי שתשפיע שפע חיים אמיתיים וקדושים, מלאי אמונה, להם ולגו ולכל בית ישראל בגאולת עולם.

א כשרין און א פריילאכן פסח לנו ולכל ישראל!

העורכים

פניני אור

פֶּשַׁעַד רַבְּנֵי עַם בְּנֵי-בִיתֹו, בְּלֵיל הַסֶּדֶר, הִיָּה יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ הַשְּׁלָחַן, וּבְנֵי בֵיתֹו בְּסוֹף הַשְּׁלָחַן שֶׁבְּחֶדֶר הַשְּׂנִי. כִּי הַשְּׁלָחַן הִיָּה אֶרֶץ, וְעַמֵּד בֵּין שְׁנֵי חֲדָרִים. וּבְשָׂאָר שְׁבָתוֹת וְיָמִים טוֹבִים לֹא הִיָּה מִסָּב עִמָּהֶם לְשַׁלְּחַן כָּלֵל.

(שיח שרפי קודש)

מִשׁוֹךְ עֵבֶדְךָ אֶל רִצּוֹנְךָ

קדושה, שיש לה כלי לקבל את התורה לטובה, "כי כל אחד לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מציייר ומפרש אותיות התורה. כי בהתורה כלול אחיזת טוב ורע, וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, וכל אחד לפי הכיסופין שלו שמהם נעשים נפשות, על ידי זה עושה נקודות לאותיות התורה, ונצטיירו האותיות, ונתפרשו לטוב או להיפך ח"ו" (ליקוטי מוהר"ן, שם).

זהו סוד 'ספירת העומר' שקודם לקבלת התורה; "כי עיקר הספירה הוא בחינת השתוקקות וכסופין דקדושה, שכל אחד נכסף ומשתוקק ומתגעגע לזכות לקבלת התורה בשבועות. וזהו בחינת 'ספירה', שהוא בחינת השתוקקות וגעגועים, כמו מי שסופר הימים מחמת שמתגעגע וכוסף ומשתוקק מאד לאיזה דבר, מחמת זה סופר הימים מתי יזכה לבוא לאותו הדבר. ועל כן בשעת ספירה הוא התעוררות גדול והשתוקקות נמרץ מאד לה' יתברך, כי עיקר הספירה הוא בחינת השתוקקות וכיסופין דקדושה" (ליקוטי הלכות, דם הא').

ומוהר"ן מבאר שם יסוד עצום: מדוע אכן קדושת פסח היא ההתחלה לכיסופים אלו? מפני ש'כיסופים' הם תולדה של 'אהבה'; מי שאוהב, נכסף ומשתוקק להתקרב לנאהב, ואם אנו רוצים לעורר כיסופים בהכרח שנעורר את האהבה, וזהו מהותו של חג הפסח. "לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם" (טור, או"ח ת"ז), מידתו של אברהם

היתה חסד ואהבה, "אברהם אוהבי" (שעיה מא, ח), ומדת אהבה זו המתעוררת בפסח היא השורש לכל הכיסופים וההשתוקקות דקדושה. כאשר בלבנו מתנוצצת אהבת ה' אלינו, הרי זה מעורר אותנו לרצות, לכסוף, להשתוקק, ולהתקרב אל ה'.

הארת אהבה זו היא אכן דבר הבא מלמעלה בימים קדושים אלו, אבל אנו צריכים לעורר את האהבה עד שתחפץ. כל התעסקותנו בלילה זה ל'פרסומי ניסא' בשתיית הארבע כוסות ואמירת ההגדה בקול רם לספר ביציאת מצרים - נועדה לעורר בלבנו את הידיעה העצומה שהש"ת אוהב אותנו אהבת עולם, וכי הוא שידד מערכות תגל בע בהיותנו פחותים ושפלים ביותר מכיון שאהבתו אלינו היא אהבה שגוילין לה וצמצום.

והסיפור הזה, וכל חלקי המצוות שנועדו לאיזה זה של גאולתנו בידי אבינו אב הרחמן בימים ההם, נועדו כדי לזכור זאת כל ימי המשך בעמוד י"ג

אנו יושבים מסובים כבני חורין, שותים את ארבעת הכוסות, אומרים את ההגדה הנשגבה בקול רם, אוכלים את המצה הקדושה את המרור, ועושים באהבה את כל שאר חלקי קדושת ה'סדר'. כולנו יודעים ש'הלילה הזה' שונה מכל הלילות, רם ונישא וגבוה מאד, אבל למה בעיקר צריכים להיות נשואות עינינו מכל אלה? מה צריך לצפות שישתנה בתוכנו מכח כל המצות הקדושות הללו?

כולנו יודעים שלמחרת ראשון של פסח מתחילים ימי הספירה הקדושים, ימי ההמתנה, הציפייה וההשתוקקות לקבלת התורה. אין זה באקראי, פסח פותח את השער להכנה זו לקבלת התורה, כי "כל עיקר התכלית של פסח ויציאת מצרים הכל בשביל קבלת התורה" (ליקוטי הלכות, ברכת הרי"ה ד, כה), ובלילה קדוש זה ובמצותיו אנו מכינים ומייסדים את הדרך שתוביל אותנו לקבלת התורה.

מה טיבה של הכנה זו? - בכל שנה ושנה אנו זוכים לקבלת את התורה מחדש, ועיקר ההתחדשות בקבלת התורה היא, שאנו זוכים לקבל עצות חדשות היאך לקיים את התורה, "כי עיקר קבלת התורה הוא שנזכה לקיימה, כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. ולהכניס קיום התורה בעולם זה קשה וכבד מן הכל, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום" (שם, קריאת התורה ו, ט).

רבינו הקדוש (בליקוטי מוהר"ן סימן ל"א) מגלה, שאפשר שהאדם יידע את התורה, ולא זו בלבד שלא יוכל לקיימה, אלא להיפך, התורה עוד תרחיק אותו מקיומה. שכן, כאשר אין האדם זוכה, נהפכת לו התורה בעצמה להיפך מסם חיים, כמו שאמרנו חז"ל (יומא ע"ב). הוא יכול למצוא בה רק חלישות הדעת על מהותו, הוא רואה בה עד כמה אין שום שוויות לעבודתו הפחותה, ועוד כהנה. וכדי שהתורה תיהפך לסם חיים ותחדש בו כוחות חדשים לקיום התורה, צריך להכין לך כיסופים ולהשתוקקות לרצות ולקיים את התורה כראוי.

הכיסופים 'מציירים' את אותיות התורה לטוב, ואז התורה גורמת לו להתקרב להקב"ה; הכיסופים מייצרים אצלו נפש

כיצד לשמחה בשמחה זו' במזערי השנה ע"י אמונה בתמימות ובפשיטות!

(פסח תשס"ד)

הסתרת אור היו"ט ע"י זוהמת הנחש

ויש לנו להתבונן, וכל אחד ואחד, כל אשר קרבת אלקים יחפץ, יעשה חשבון נפשו: מדוע אינו משיג כל כך את גודל עליונות היו"ט? ולמעשה היא קושיא עצומה, והתירוץ הוא כמו שכתב רבינו בתורתנו הנ"ל שיש באדם מחשבות ובלבולים (שמקורם מחטא עץ הדעת, כמובא), והם מכונים בזה"ק "נחשים ועקרבים", והם מבלבלים את האדם. ורבינו מכנה אותם, "חיות רעות דורסות וטורפות" (ח"ב סי' ד). ומי שנכנס לחקירות וספיקות רח"ל הרי הוא כמי שלוקחים ילד קטן ולוקחים ממנו את אביו ואת אמו ומשאירים אותו בעצמו לנפשו מבלי גואל, ומה יעשה הבן במצבו הקשה. כמו כן כשנלקחת מהאדם האמונה הטהורה, האמונה במצוות והאמונה בימים טובים, הרי הוא עלול ח"ו ח"ו ליפול לידיהם של הדורסים הרעים הללו.

וכאמור, שהחיות הטורפות הללו נמצאים בתוכנו מאז חטא עץ הדעת שהנחש היה ערום והכניס זוהמא בחוה אם כל חי, ומאז נשאר בבריאה מזוהמת הנחש היה ערום, והוא המקור הרע לכפירות ואפיקורסות וחקירות, והעצה היעוצה ע"י רביה"ק היא להתפלל ולזעוק תמיד להשי"ת כנאמר: ויעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יושעים - הן מצוקה גשמית והן ממצוקה רוחנית ח"ו!

ועוד רעה חולה שנפגעים ע"י החקירות והספיקות, שהוא נכנס למבוי סתום נכנס למבוי סתום שקשה מאד לצאת משם רח"ל, מחמת 'להט הרחב המתהפכת' שמקורה בזוהמת הנחש זוהמת הנחש, והיא שומרת את עץ החיים שלא יוכלו לבא ולהתקרב אליו ית"ש חלילה וחלילה.

העצה היעוצה לכל אשר בשם ישראל יכונה - תמימות ופשיטות!

ורביה"ק מגלה לנו את העצה היעוצה להינצל מזוהמת הנחש, ולזכות להתקרב אליו ית"ש, ולהגיע לכל מה שהוא יכול וצריך להגיע בעלמא הדין - הלא היא הדרך המסורה לנו מרביה"ק: **דרך התמימות והפשיטות!** היינו להתנהג בכל מעשיו אשר יעשה בעוה"ז ללא שום חכמות וערמימיות, אלא אך ורק בתמימות ובפשיטות גמורה - ככל אשר נצטוונו ע"י הקב"ה בתורתו הקדושה וכפי שהורו לנו הצדיקים האמיתיים שבכל דור, מימות משה רבינו ע"ה ועד היום הזה.

ואכן זהו שורש עניינו ודעת קדשו של רבינו, שורש השורשים, שגילה לכל כעצה המעולה והיחידה לעבור את האי עלמא שפילה כראוי וכיאות וגם לבוא

הזה בשרשו, וכל חג בעניינו הנעלה המיוחד, ואז זוכים לשמחה ותענוג עצום עלאי אשר הוא מהות שמחת יו"ט.

וכמו שבפסח מצרים נתגלו ניסים ונפלאות כאלו שנאמר עליהם "בְּמִסַּת בְּאֵת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד נִזְקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיךָ" (דברים ד, לד) שנתגלה אז גילויי אלוקות עצום ונורא - כן מתגלים גילויים מעין אלו בכל שנה בהגיע המועד הקדוש הזה, לכל הזוכה ומתקרב להשי"ת ע"י הרגשת שמחת החג שנחוג באהבה, בשמחה וביראת ה'.

כשורת הגאולה הכללית והפרטית בימי החג

כבימים ההם בזמן הזה מבשר היו"ט את בשורת הגאולה מהשעבוד הגשמי, גאולת הכלל וגאולת הפרט, כל אחד כמו שהוא יהיה מי שיהיה, יהיה איך שיהיה, ובלבד שישתדל בלב ונפש להיות מקושר בפנימיות הלב ליו"ט, בשמחה ובקרבת אלקים לי טוב - יכול לזכות לגאולה זו.

כי הנה הרי לכאורה יתכן ואין אנו גרועים יותר ממצבם של בני ישראל בארץ מצרים, שהיו אז בערות הארץ שקועים במ"ט שערי טומאה ונגאלו גאולה נפלאה - כמו כן בהאי שתא בזמננו הנוכחי, כאשר האדם מתקשר ליו"ט, ומשתדל לשמוח בשמחתו ית"ש ובשמחת ישראל עם קרובו - יכול להגיע אף לגאולתו הפרטית, ולהתקרבות נכונה להשי"ת, וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות.

גודל העונש של מבזה המועדות - מוכיח על גדולת המועד

את גודל מעלת היו"ט יכולים לנו להשיג גם ממקום אחר, מן ההיפך. והוא ממה ששינו במשנה (אבות ג, יא) "המבזה את המועדות וכו' אין לו חלק לעולם הבא". שדבר חמור זה כמעט שלא מצאנו אלא בעבירות החמורות ביותר, ומהו "המבזה את המועדות" פירש הרע"ב שהוא נוהג (באילתו) כמו בימות החול, ולא בקדושה המיוחדת של הימים טובים.

כי כאשר נמצאים בשמחת היו"ט נמצאים בבחינה רוחנית נעלה ביותר, אי לכך כאשר חלילה הוא מזלזל ואינו משתדל לשמוח עם קדושת היום ח"ו, כאשר אינו זוכה להתענג על ה' ביום שמחתו גילו לנו חכמינו ז"ל את העונש המיועד לו ח"ו. אבל בודאי מרובה מידה טובה - שמי שאכן מכבד את המועדות הרי זוכה להיות מנוחלי העוה"ב לאחר אריכות ימים ושנים טובות, והוא נקרא בן עוה"ב כבר בחיי חיותו.

כשעוסקים במצוות ובשמחת החג - מתקרבים להשי"ת

הנה ידוע שיש סוד קומת שנה, הימים אשר יצרו ע"י הבורא ויוצר הכל. ובכן בקומת השנה יש מעין רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכשם שמוטל על האדם לבנות את קומתו, כמו כן מוטל עליו לבנות את קומת השנה, שבכל יום יש עבודה מיוחדת לתכלית האדם ולטובתו הנצחית, וכלשון הזה"ק (נשא קכ"ג) "לא תשכח יום יום דלית ביה טוב" כמו שמארץ רבינו הק' לבאר בתורה של "במה הארכת ימים" (לקו"מ סימן פ"ד).

וביותר שייכת עבודה זו בימי חגים וזמנים לששון, בימים אלו יש לאדם להתמלא בכל הטוב המלא וגדוש במיוחד בימים ובזמנים הקדושים הללו. וכאשר עוסקים בימים טובים ובמצוות שבהם, ובכללם מצוות השמחה והענוג, על ידם מתחזקים ומתקדשים ומתקרבים להשי"ת. בכוחם של הימים טובים להמשיך תקונים נפלאים, נאמנים נחמדים ומתוקים.

אנו מוזמנים לשמחתו של הקב"ה ולהסב כביכול על שולחנו

בימים טובים מזמין אותנו כביכול השי"ת שנשתתף בשמחתו, והרי היא שמחתו ושמחתנו כאחד. וכמו שאנו מוצאים בתורה בפירוש - מצד אחד נאמר "וְחַגְתֶּם אִתּוֹ חַג לַשֵּׁם" (ויקרא כג, מא), ומצד שני נאמר "וְשִׂמְחֶתָּ בְּחַגְךָ" (דברים טז, ד). פעם נאמר "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי הַשֵּׁם" (ויקרא כג, ד), ואילו פעם אחרת נאמר "וְיָיוֹם שִׂמְחֶתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם" (במדבר י, ז) הימים טובים והמועדים הקדושים הם המה ימי שמחתו של השי"ת יחד עם ימי שמחתנו, השי"ת מזמין אותנו על שמחתו שנבוא ונשמח עמו יחד כביכול.

ולאחר ההתבוננות רואים כי הוא דבר נעלה ביותר; אנו מסובים עתה כביכול בשולחנו של מקום ושמחים בשמחתו, פשוטו כמשמעו. וכבר אמר רבינו הק' שהימים טובים נקראים "מקראי קודש" - שעצם היו"ט קורא ומזמין לקדושה והתעלות מיוחדת, ועלינו מוטל להשתדל לשמוע את הקדושה שמכריז היו"ט, ולקבל ממנו אהבה והתקרבות מיוחדת במינה להשי"ת מה שקשה מאד לזכות בשאר ימות השנה.

בימי חג ומועד מתגלים גילויי אלקות משורש החג המיוחד הזה

במועדים ובימים טובים מתעוררים רצונות טובים וכיסופים להשי"ת, שמקורם מקדושת החג הקדוש

לידי כל המעלות הנעלות והנשגבות, ובעיקר להינצל מכל רע ותחלואי היצר ששרשו זוהמת הנחש כנ"ל, להתקרב ולדבוק בו ית"ש כל הימים אשר אנו חיים על פני האדמה, כי לכך נוצרנו.

העצה התמימה והפשוטה השווה לכל נפש היא עצת התמימות והפשיטות, זה השער לה' צדיקים יבואו בו! וכוונת התמימות, להאמין אמונה שלימה ותמימה בהקב"ה ובתורתו הק' ובצדיקים, וכי כל מה שנעשה, וכן גם מה שלא נעשה וכו' וכו' - הכל אך ורק מרצון אבינו שבשמים, והוא עושה ויעשה לכל המעשים והנבראים מימות עולם ועד ימות עולם, הכל באשר לכל ממנו נעשה, ואין עוד מלבדו!

ואכן ע"י האמונה הזאת הוא זוכה להיות בשולחנו של הקב"ה כביכול. וגודל מעלת העצה הזאת היא יסוד לכל מי אשר חפץ בקרבת אלקים. זה השער לה', זה ולא אחר, אין עוד דרך להתקרב אל השי"ת. כל שאר הדרכים הרי הם סגורים ומסוגרים, ע"י התמימות והפשיטות באים לידי האמונה הטהורה ללא סיג ופגם.

עצה זו היא הפלא ופלא לכל הזוכה לקיימה בשלימות, ועל ידה מתקרבים בקירוב מיוחד להשי"ת, ורבינו הק' הירבה בדיבורים ובשיחות קודש ללא גבול במעלת עצת התמימות והפשיטות, אשר זה השער לה' צדיקים יבואו בו!

תמימות עצה גם לשמחה!

י"ג מעשיות נוראות משנים קדמוניות המשיך רביה"ק מגני מרומים, ואחד ממעשיותיו הידועים והמפורסמים, ממנה נוכל ללמוד ארחות חיים, היא המעשה הנוראה והעמוקה מה"חכם ותם" - בה הוא מלמד אותנו כיצד ללכת בדרך הישרה של התמימות, ולהגיע על ידה למדריגות נפלאות, ומצד שני לא ליפול לחכמה וערמומיות אשר כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים,

תוך כדי סיפורו את המעשה הנורא הזה, הדגיש רביה"ק חזון והדגש שה'תם' מחמת תמימותו היה תמיד בשמחה, כי כידוע שמידת השמחה דקדושה היא מהעבודות הקשות שבמקדש. וכאן מגלה רבינו הק' כבדרך אגב שבלא התמימות והפשיטות אי אפשר לבוא לשמחה הראויה בשום פנים ואופן, וזה ידוע לכל שע"י שמחה ניתן להגיע לכל המדריגות הנעלות בעבודת השי"ת.

וכן כתב מוהר"ת בליקוטי הלכות, שע"י "אשרי תמימי דרך" באים לידי "אשרי העם יודעי תרועה", ומבאר ר' נתן שכאשר יש 'תמימי דרך', שהאדם עובד את ה' בתמימות ובפשיטות באים לידי 'דעת' (יודעי) וכן זוכים לשמחה עצומה ('תרועה' היא גם מלשון שמחה - הריעו לה').

החכמה הגדולה שבכל החכמות – לבלי להיות חכם כלל

רבינו השיג השגות עצומות בתורה הקדושה בחכמת האמת ובהשגת אלוקות. הבה נראה כיצד הוא מתייחס לגנות החכמות ומעלת התמימות, וזאת אשר הוא מגלה לנו בלשונו הקדוש (ליקוטי מוהר"ן תורה מד):

"באמת, אחר כל החכמות, אפילו מי שיודע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבוד את ה' בתמימות ובפשיטות גמור בלי שום חכמות וזו היא החכמה הגדולה שבכל החכמות **לבלי להיות חכם כלל!** כי באמת אין חכם בעולם כלל, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'".

עומק הענין שבין חכמה לתמימות (בני יששכר)

בספה"ק "בני יששכר" כתב רעיון עמוק על ההבדל שבין החכמה לתמימות והוא: כשהאדם מבקש להתקרב אל השי"ת ע"י החכמה, הרי הוא כמחזיר הפקדון, שהוא איש נאמן ויזכה לשכר עבורו. אכן כשהאדם עובד את ה' ע"י אמונתו, הרי הוא כמי שנותן כביכול צדקה להשי"ת, וזהו מה שנאמר "וְהָאֱמִין בְּה' וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" (בראשית טו, ו). וכאשר האדם עובד את עבודתו מתוך אמונה, הרי זו האתערותא דלתתא האמיתית שלמענה נברא האדם. ועי"ז הוא זוכה לבוא למילוי רצונו של השי"ת, כי השי"ת רוצה שיתבטל האדם לאמונה הקדושה, וכך הוא זוכה להגיע למה שיכול נברא להגיע.

עבודת הימים טובים באור היו"ט

מצד קדושת הימים הרי כאילו שאנו נמצאים בבית

**מצד קדושת הימים הרי
 כאילו שאנו נמצאים
 בבית המקדש, כי על
 ימים אלו נאמר "שלוש
 פעמים בשנה יראה כל
 זכורך את פני ה' אלקיך
 במקום אשר יבחר"**

המקדש, כי על ימים אלו נאמר "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר בחג המצות... ולא יראו פני ריקם" (דברים טז, טז), ואכן יש לנו להיזהר בציווי "ולא יראו פני ריקם", היינו להתעלות ולהתדבק בקוב"ה ע"י העבודות שבים, ויש להתדבק בתיבות התפילות בתמימות, וביום טוב מתדבקים ביום טוב ע"י התפילות של היו"ט.

וכאמור בתחילת דברינו, שצריך להתדבק בכל העבודות הנהוגות בכל יום, וביום טוב צריך להתדבק במצוותיו, כי בכל מצוה מאיר בו אור היו"ט, וכן היה אומר הרה"צ ר' שמואל שפירא: ע"י תפילת השבת מתקשרים עם השבת, וכן בראש חודש, שבראש חודש, גם כשמתפללים השמונה עשרה שבכל יום, ע"י הזכרת 'עלה ויבוא', מתקשרים לראש החודש.

על האדם לנהוג בכל היו"ט באופן יותר נעלה; שאכילתו תהיה באופן יותר נעלה ושתייתו וכל שאר הנהגתו, שיהיה הכל מתוך התעלות. ויבוא לכך ע"י האמונה שעשכשו אנו נמצאים בחג לה', אנו מסובים על שולחנו של השי"ת, וע"י כך משתנה הנהגת האדם לגמרי.

כמו כן יש לעסוק ביו"ט בתורה, והרי זה תורה יותר נעלית, תורת יו"ט. ויש להשתדל ללמוד הלכות היו"ט, ובספרי רבינו במה שרבינו מבאר קדושת היו"ט. ומלבד זאת, כל לימוד שלומדים הרי הוא מתקדש בקדושת היו"ט.

וגם אם אין האדם מרגיש ביו"ט שהוא מתעלה, מ"מ יש להאמין בדבר בתמימות ובפשיטות וע"י כך יזכה להתעלות.

וכאשר האדם מתדבק ביו"ט, הרי ששמחת היו"ט תהיה שמחה יותר נעלה, שמחה עילאה, לפי שהתקשר בשורש היו"ט, וכאמור ע"י האמונה, ובאופן זה יהיו אכילתו ושתייתו באופן יותר נעלה.

וע"י האמונה והתמימות, עושים אתערותא דלתתא, וע"י כך מעוררים אתערותא דלעילא שיושפע על האדם כל השפעות הימים טובים.

ההשתוקקות לקבלת התורה – עבודת ימי הספירה

והנה מלבד מה שאנו נמצאים עכשיו בימי יום טוב, הרי אנו נמצאים בימי ספירת העומר, ומוהר"ת היה אומר שפסח וחול המועד פסח הוא בחינת יו"ט, וימי ספירת העומר עד יו"ט שבועות הוא בחינת חול המועד.

בעבודת ימי הספירה מבואר מהראשונים שענין ספירת העומר הוא ההשתוקקות לקבלת התורה, ולהשתוקקות זו אפשר לבוא רק ע"י התמימות. יש לנו להאמין שעומד להיות קבלת התורה, ורבינו הק' אמר שבועות הוא דעת עליון וחסדים גדולים מאוד, וצריכים להשתוקק לקבל יום זה בפנימיות ככל האפשר.

ע"י התקשרות באור היו"ט – הוא מאיר כל השנה

כאשר זוכה האדם והשי"ת עוזרו שירגיש התעלות והתקשרות כלשהי ביום טוב, זוכה שיאיר בו ויהיה מקושר ודבוק לטוב שבכל יום. וכאמור רבינו שצריכים להכיר בטוב שבכל יום, וכאשר הנחשים ועקרים (כלומר המחשבות הרעות ועצבות וכיו"ב) אינם מקיפים את האדם, הרי שכל יום הוא גדול עד מאוד, וכלשון חז"ל "במה הארכת ימים", שיהיו ימיו ארוכים מלאים וגדושים בטוב המיוחד.

עוד עצה אמר רבינו כיצד זוכים לגרש את הרע והזהומא - ע"י בחינת חסד, ע"י המצוות של חסד, בין אדם לחבירו ומידות טובות. ואכן היו"ט פסח הוא כנגד אברהם שמידתו מידת החסד, ובפסח קוראים שיר השירים המורה על אהבה ושמחה.

וכאשר האדם מתקשר ליו"ט, להלכותיו, למצוותיו למנהגיו ולכל עניניו, הרי הוא מכניס קדושה בכל ימות השנה, ובכל מצוות השנה, וכן אמר רבינו הק' (תו' ל' אות ה'), "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה'" (ויקרא כג, ד) ר"ת אמ"י, בחינת אמא, ואמא הוא ממידת הבינה, שהוא בלב - היו"ט הוא לב השנה וחיות כל השנה.

חודש ניסן התחלת השנה – להתחדש בעבודת ה'

חודש ניסן הוא התחלת השנה של בני ישראל, ועיקר ההתחלה, הוא ברוחניות ובעבודת ה' בהתחדשות.

יעזור השי"ת שתהיה התחלה חדשה מעתה ועד עולם, ויושפע עלינו ועל כל העולם שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות. "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון, כאשר רצית ואמרת לברכנו". ונזכה לרכוש את כל האוצרות בדרכו של רבינו הק' בתמימות ופשיטות, ונזכה שיכנס אור זה לכל ימות השנה.

דרך חירות

הרה"ה ר' שאול סירומה שליט"א

כשערי דרך החירות

"זמן חירותנו" - גם הוא מנסה להרגיש 'חירות' ולראות את עצמו בדור הזה כאילו הוא יצא ממצרים, שתייתו ואכילה בהסיבה, לבושו ואומר כבוד וכל השולחן מפואר אף הוא. נכון, זה גורם לו עונג וגם שמחה, אבל ה'כאילו' הוא יצא ממצרים' לא מורגש אצלו. הן לא ניתן לחוש חירות כי אם מי שחש קודם בעבודת ושעבוד, ואילו אצלו אין שום הרגש של עבדות, גם בשאר ימות השנה הוא נהנה כבן חורין, הולך למקום שרוצה ועושה ככל מה שעולה על רוחו. **כמובן שמדי פעם ישנן כל מיני הגבלות שמונעות ממנו מלמלאות רצונו בתכלית ולפעמים גם קורים מקרים מצערים, אבל בכל זאת הוא לא היה מגדיר את מצבו כ'עבודת גלות ושעבוד'.** בסך הכל יש לו שפע נפלא, בית ודירה בנים ומעמד פרנסה טובה וכבוד, מאיזה 'מיצר' בדיוק הוא אמור לצאת עתה!?

אם נתבונן, נראה שאדם זה שרוי בגלות כפולה ומכופלת, ובחושך מעובה מאין כמוהו, והוא זה שזקוק לגאולה פי כמה.

קודם כל הבה נשאל את עצמנו: מי זה ה'אני' שלנו, כשאנו דנים האם אנו בגלות על מי בעצם אנו דנים.

כל אחד בודאי יתמה על הדברים: וכי מה שייך לומר מי זה אני? לכאורה ה'אני' הנו זה שמרגיש וחש וחושב ומדבר ועומד כאן. אבל לאמתו של דבר, ה'אני' האמיתי שלנו נעלם ונסתר בנו, ולפעמים כמעט 'קבור' בעמקי רצונות ופעולות מנוגדות אליו, שכופים ומשעבדים אותו במרירות נוראה ועצומה.

מוהרנ"ת מחדש חידוש עצום נפלא ופשוט: "עצם האדם, מה שנקרא 'אני', הוא רק הנשמה, וכן כשמדברים עם האדם לנוכח ואומרים לו 'אתה' או 'לך', עיקר הכוונה על הנשמה, שהוא עצם האדם כידוע" (ליקוטי הלכות, שבת ז, עד. ומקורו בליקוטי מוהר"ן תורה כ"ב).

האדם מורכב כידוע משתי חלקים מנוגדים: הגוף והנשמה. הגוף הנוגף רוצה את כל מאוויי העולם הזה ונמשך אחר כל המידות הרעות, ולעומת זאת, הנשמה נמשכת למקורה העליון ומבקשת רק לעשות את רצון קונה. שני אלה נאבקים תמיד מי ימלוך ומי יגבר; בעוד שהקב"ה ברא את הגוף כעבד וכמשמש שיסייע לנשמה להפיק רצון קונה, מעיז הגוף ותובע את המלוכה לעצמו, בבחינת 'עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה'. הגוף מתעצם

ראשו אפילו כחוט השערה אפילו רגע קלה, וסותמים את פיו ומערבבים את דעתו ומעקמים את לבו בכל עת ובכל רגע לכל יצעק אליך ולבל יסתכל לרחמיך ולבל יצפה לישועתך, ואני עני וכואב, גרוע הרבה מכל זה שהזכרתי לפניך, וצרותי וכאבי נפשי ונגעי לבבי מרובים הרבה הרבה מאד מכל זה" (שם, ל"א).

כך הביט מוהרנ"ת על מי שחושב מחשבות זרות בתפילתו, או שמוחו רודף אחר תאוותיו והוא עסוק בביצור מעמדו המדומה בעולם הזה! הוא ראה כאן אסיר מדוכא ביסורים שמוטל בכלא הכי אכזרי, וכולם רודפים אותו באכזריות נוראה כזו, לבל ירים ראשו אפילו להתפלל ולצעוק!

כאשר אנו רואים אדם שמוחו עסוק במחשבות של עשיית הון ומסחר ואין לבו פנוי כלל לעבודת ה', בעינינו נראה שיש כאן מוצלח ומצליח, אבל מוהרנ"ת נתן קולו בבכי וצעקה וקרא אל ה' לאמור: "שאזכה להוציא לחירות מוחי ודעתי ומחשבותי האסורים בכבלי עוני וברזל בגלות גדול ומר זה ימים ושנים מיום עמדי על דעתי, כאשר אתה לבד ידעת **גודל עוצם מרירות השעבוד והגלות של דעתי שסובל גלות מר ושעבוד קשה בכל עת, על ידי ריבוי המחשבות רעות וטרדות ובלבולים של הבל ושטות ועקמימות שבלב הבאים על המח והלב** בכל עת ומעקמים ומבלבלים את מוחי ולבי מאד אשר כשל כח הסבל" (שם, חב"י).

אנו לא מרגישים כבר, הנשמה כבר מעולפת ואין ביכולתה לצעוק ולהביע את כאבה, אבל זה לא משנה את המציאות כלל, אנו שרויים בגלות מרה מאד מאד, נפשנו הקדושה היקרה העליונה החצובה מתחת כסא הכבוד נתונה למשיסה ביד אויביה, וכפי שרבינו הקדוש מדבר אל הנפש שפגנו בשירו הנעים: "נפשי החזקה והפקחת, למה לא חסת עליך ושכחת אומן המגדל אותך והאכילך ממתקים והלבישך ארגמן, ועתה את רמוסה בין עקבי צאן ובין רגלי התאוות העבים והגשמיים ואת ערום ועריה, יין משתיך נהפך למשתה דמעות".

הניגוד בין הגוף והנפש הוא כה עז ועצום, עד שהגוף נחשב לגדול שבאויבי הנפש, וכפי שמוהרנ"ת מתבטא רבות: "מכל השונאים והרוצחים העומדים עלי בכל עת, אין לי שום שונא ורוצח כמוני בעצמי, כי אני אני הוא האכזר הגדול שבכל האכזרים, אשר לא חסת על ימי ושנותי, ולא חסת על גופי ונפשי ורוחי ונשמתני, וחטאתי עויתי ופשעתי לפניך והרעותי את מעשי מאד מעודי עד היום הזה אוי לי

ודוחק את הנשמה לתחתיות, לא זו בלבד שאינו ממלא רצונה שזהו כבודה, אלא גם זורק בה חיצים ארסיים המחלישים כוחה וכמעט שהיא גוועת מרוב כאב ויגון. "כי כשאדם רוצה דבר תאוה, זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש" (לקו"מ יג-ה), והוא אף משתמש באכזריות בשכל שהוא הנשמה, כדי להחכים להרע ולהשפיל את הנשמה ביתר שאת.

'עבודת' פירושה כשנעשה דבר נגד רצון האדם בכפייה, וכלשון מוהרנ"ת (ברה"ש ג): "עבודת אינו נקרא רק מה שהוא כנגד רצון האדם, אבל מה שהוא רצון האדם אינו נקרא בשם עבודת כלל". וכך גם אצל הנשמה, כאשר כופים את הנשמה שמתגעלת מטינופי הקנאה תאוה וכבוד, וכופים אותה להיות חלק ממעשים בזויים ושפלים כאלה, ומונעים אותה ממוזנה ולבושה האמיתי ומלבישים אותה בגדים צואים, ומשפלים כבודה בעל כרחא לשהות בבור תחתיות של סחי ומאוס, הרי זו 'עבודת' וגלות איומה.

כאשר הנשמה כבושה כל כך הרבה שנים בגלות המר הזה ולא מניחים לה אפילו להביע את מחאתה וזעקתה, הרי נדמה כבר כאילו אין כאן גלות. מרוב הרגל שהעבד השפל מולך ודורס ומשעבד ומבזה את הנשמה כל כך, כמעט נשכח שיש כאן מלך אמיתי המוטל באשפתות ובמאסר איום כל כך. ועל כן, אולי כדאי שנטה אוזן לצעקתו של מוהרנ"ת בשם הנשמה ונקבל איזה מושג על עוצם הגלות הנעשה כאן על ידי הגוף לנשמה:

וכך הוא זועק לבוראו עבורנו: "חמול נא על עלוב נפש כמוני, אשר הטוב שבי הוא כבוש כמו בבית הסוהר ממש ובגלות גדולה ומרה מאד, וכמה אלפי אלפים מחיצות וחומות ברזל ומסגר על מסגר המסבבים אותי, וכמה וכמה אלפים שומרים ואורבים עומדים עלי בכל עת ובכל רגע, לא יתנוני השב רוחי ואיני יכול לעשות שום תנועה שיהיה כראוי. ואפילו בעת שאני מתעורר לעשות איזה דבר שבקדושה איני זוכה לעשות תנועה קלה שיהיה לה יופי והידור כראוי לאיש ישראלי, כאשר אתה ידעת, אוי ומר לי מאד מאד" (ליקוטי תפילות, ח"א י"ז)

ובמקום נוסף הוא משווע לקונו עבורנו: "אנו צועקים ונאנחים לפניך מעמקי הגלות, מעמקי עמקים, כאיש אשר עברו בו כל מיני חיצים ורמחים וחרבות, וכמה חיות רעות ונחשים ועקרבים סובבים אותו מכל צד, והוא מסוגר במסגר על מסגר, ואלפי אלפים ורבבות שומרים ואורבים עומדים עליו, ושומרים את עקבו ואינם מניחים אותו להרים

אוי לנפשי, כי גמלתי לי מה שגמלתי" (ליקו"ת, ח"ב ה'). ועל כן, כאשר אנו דנים האם אנו שרויים בגלות או בחירות - יש לנו להתבונן על ה'אני' האמיתי שלנו, האם 'אני' שרוי בגלות, כלומר, האם נשמתי נמצאת בכבודה במעלתה וביפיה ותפארתה או להיפך. האם אני קרוב לבוראי ועושה רצונו ורחוק מכל תאוות העוה"ז ומידותיו הרעות או להיפך, זהו מבחן הגלות והחירות.

ומגלות זו אנו באים לצאת כאשר מדברים על זמן חירותנו, כי "כל הגלויות מכונים על שם מצרים על שם שהם מצרים לישראל כמו שאמרנו חז"ל, כי עיקר כל הגלויות הוא גלות הנפש מה שמונעים את ישראל מכמה מצוות וקדושת ישראל על ידי מרידת הגלות בגשמיות ורוחניות" (ליקוטי הלכות, תפילין ו, ד) ו"אנו נתונים בעוונותינו הרבים בתוקף הגלות אשר כמעט כשל כח הסבל, ובפרט גלות הנפש שהוא העיקר, כאשר כל אחד יודע בנפשו נגעי לבבו ומכאוביו" (שם, שילוח הקן ה, ב). כי התאוות והמדות הרעות והבלי העולם הזה הם הם מאסר הכלא והגלות הגדול והמר ביותר, וכמו שמוהרנ"ת משתתף בתפלתו (לקו"ת ח"א י'): "כי אתה לבד ידעת גדל הרחמנות שיש על הרחוקים משמך, הכלואים במאסר התאוות, הלכודים ברשתי ההבלים", ובמקום אחר (שם, ח"ב א') הוא זועק: "ותגאלנו מעוצם מרירות העבדות הקשה והכבדה והמרה מאד שהם התאוות אשר גלות ועבדות של תאוות רעות ומרות אלו, עומד ומתגבר עלינו בכל עת, עד אשר מיררו את חיינו בעבודה קשה ויעבדו בנו בפרך, כאשר אתה ידעת את נגעי לבבו של כל אחד ואחד ובעוונותינו הרבים כלו ביגון חיי ושנותי באנחה, כשל בעוונתי כוחי ועצמי עששו, ויכנע בעמל לבי נכשלתי ואין עוזר".

זהו ה'גלות מצרים' האמיתי בו אנו משועבדים בפרך ובעמל ובדוחק שאין לשערו. ואם הגוף מעיז פניו כל כך עד שהוא כבר לא שים לב למרירות הנשמה, ומהלך כבעל הבית ומלך עד שאינו מבין כלל מדוע אומרים שיש עבדות וגלות - הרי הגיעה סאת שפלות הנשמה לשיאה, שהחילוף המר הזה ש'בן המלך' הפך להיות כ'בן שפחה' וכן השפחה תפס את המלוכה כל כך, עד שאינו תופס כלל מדוע צריכים בכלל לצאת לחירות.

הבה נצייר לעצמנו קצת את המציאות הזאת: בארמון מפואר ישב לו המושל היקר, עדין נפש היה וכל תהלוכותיו בגינוני מלכות, זך וישר פעלו וכל מעייניו להיטיב לנתיניו. היה לו עבד שהיה אמור לשמשו ולמלא כל חפצו, ויהי היום והעבד מרד על אדונו, בחציפות יתירה השליכו מעל כסא ממשלתו גזל את כל רכושו ביתו וכל קנינו, ולא נחה דעתו עד שהפכו למשרתו הבזוי, הוא ציוה עליו לגרוף ביבין ולהתעסק ברפז וטיט ובכל מיני זוהמא. המושל בעדינות נפשו סבל מרורות שאין לתארם, הגלות המרה שהיה נתון בה עלה על כל דמיון, הן מעצם הגזילה המרה והן מהמצב השפל בו הוכרח בכל רגע לעסוק בדברים שהם ההיפך הגמור מנפשו העדינה והיקרה.

ביום מן הימים הגיע אחד המושלים מארץ רחוקה, הוא שמע ממרחק שהמושל נמצא בארמון כאשרי שפל מדוכא ומושפל עד עפר, האורח דופק בדלת

והעבד לשעבר פותח בפנים שמחות וצוהלות ומקבל בכבוד. 'שמעתי - אומר לו האורח - שאתה מושפל ומדוכא כאשרי וסובל יסורים קשים ומרים, האמנם נכון הדבר?!'. והעבד מדושן עונג מבטל במחי יד את דבריו, אך שקר הנחילוך ולזות שפתיים השמיעוך, כי תודה לא-ל הכל על צד היותר טוב, אני נהנה שמח ומאושר עד אין קץ, והמושל האמיתי עומד בירכתי הבית עסוק במלאכתו הבזויה שנכפתה עליו, ולבו נקרע לגזרים. הוא רוצה לשאוג לצעוק ולמחות, וגם את זה אין הוא יכול לעשות מאימת העבד ששולט עליו. האם ניתן לשער את יסורי הנפש מעצם מציאות זו שהעבד השתלט כל כך עד שהוא מוחק לגמרי זכרו של מאסר וגלות ושעבוד, אין כאן לא עבדות ולא צער, הכל שמח ומאיר באור יקרות.

כך בעצם חשה הנשמה כאשר שואלים ב'תמימות': ממה אנו צריכים לצאת לחירות. הנשמה היקרה העדינה והזכה חלק אלוה-ה ממעל שכל רצונה

עיקר יציאת מצרים היה לגלות האמונה הקדושה, ועיקר האמונה היא על ידי אמונת חכמים בחינת ויאמינו בה' ובמשה עבדו"

ומאוהיה לעשות רצון קונה, משתוקקת ובוכה ומצפה בכל יום מתי תזכה להתפלל בכוונת הלב ובהשתפכות הנפש, מתי תזכה להרבות בעמל התורה, מתי תוכל להרבות בצדקה וחסד ואימתי יבוא היום ותוכל לבטל ולהרחיק ממנה את הכבוד המדומה ואת כל התאוות הרעות, והגוף מתאכזר עמה וכופה אותה לעסוק בכל הדברים המאוסים והגסים שהם נגד רצונה ומונע ממנה את כל חפץ לבה. והיא שומעת כאשר העבד האכזר שרודה בה, שואל ומיתמם: 'מי סובל כאן ומי צריך בכלל לצאת לחירות'.

עתה, בפסח זמן חירותנו, רוצה השי"ת להוציא אותנו לחירות, שהנשמה שבתוכנו תצא מגלותה ושפלותה ותחזור לימי רוממות מלכותה כבראשונה טרם ניתנה בגוף הסורר, השי"ת רוצה להכין אותנו להיות בני חורין אמיתיים העוסקים בתורה ומקיימים רצונו ומצוותיו, ועל כך נתן לנו את קדושת ימי החג הזה 'זמן חירותנו', שבאם גם אנו נרצה לצאת מבור גלותנו ונצעק לאלוקי אבותינו, אזי גם אנו נזכה לאור של חירות וגאולה בכוחו של משה רבינו

ואתפשוטתיה בכח צדיקי האמת שבכל דור.

כי עיקר החירות והגלות הם בדעת, וכפי שרבינו הקדוש מגלה (בלקו"מ ח"א כ-י) שמשה רבינו הוציא את ישראל מגלות מצרים שבא על ידי פגם הדעת בכח הארת הדעת "וישלח מלאך זה משה, בחינת דעת, ועל ידי התגלות הדעת כתיקונו, אז ויוציאנו". וכמו שכותב גם מוהרנ"ת (בלקוטי הלכות, ברכת הפירות ד-ג): "כי גלות מצרים וכל הגלויות הכל בשביל פגם הדעת כמוכא בכתבי האר"ז ז"ל, בשביל פגם הדעת שפגם אדם הראשון שאכל מעץ הדעת טוב ורע".

כל כח היצר לשעבד את הנפש לגוף הוא בכח בלבול הדעת, כי כאשר הדעת מיושב והשכל שליט באדם כי אז הוא בז לכל תאוות העולם הזה, וכמו שגילה רבינו הקדוש (לקו"מ ח"ב י) ש"מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב הדעת ואינם מיישבין עצמם, והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב מה התכלית מכל התאוות ומכל ענייני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל ה'". ומבאר שם, שכאשר המח בגלות אין לו ישוב הדעת, וכשהמח בן חורין ואינו בגלות אזי יוכל להנהיג את מחו כרצונו וליישב דעתו. וכמו שגם מבואר (שם סי' ח-ב) שהדעת הוא מחיצות פרוסות בפני התאוות.

וכאשר האדם נמצא במיצר גלות הנפש אין לו את הדעת, ובפסח - בכח ביעור חמץ וקדושת הרגל בעצמו ובכח השמחה וההלל ובכח המצה והמרור והארבע כוסות וההגדה הקדושה וכל שאר מצוות החג הקדוש הזה - אנו זוכים להארת חירות הדעת, ועל ידי זה מקבל הדעת והשכל - שהיא הנשמה בעצמה - כח לשוב ולמלוך באדם, ועל ידי זה הוא נעשה כלי מוכן ללכת ולהכין עצמו להיות בן חורין אמיתי בחג השבועות.

וכיון שעיקר כח הדעת נבנה על ידי אמונה, וכמו שמבואר כ"פ בדברי מוהרנ"ת, וכלשון קדשו (לקו"ה ס"ת ד-ז): "האמונה היא הפתח והשער שעל ידה נכנסים לדעת ולהכיר אותו יתברך ולהתקרב אליו ולהיכלל בו יתברך, בבחינת וארשתוך לי באמונה וידעת את ה', כי אי אפשר לכונוס אל הדעת דקדושה כי אם על ידי אמונה", על כן כשרצה השי"ת להוציא אותנו לחירות בפסח ע"י הארת הדעת, האיר לנו אז את הארת האמונה במצרים באופן נפלא, כדי שעל ידי זה על ידי זה יהיה לנו פתח לתיקון הדעת שעל ידה יוצאים לחירות, וגם בימינו מתחדשת הארת האמונה ותיקון הדעת בכל פסח.

ומוהרנ"ת מבאר שזה היה עיקר יציאת מצרים והחירות שזכינו שם, שנטע בנו אמונה ועל ידי זה נשלם הדעת שהוא יסוד החירות, וכה הם דבריו הנפלאים: "זוה בחינת גלות מצרים שהיתה הדעת בגלות ובשביה, כמוכא, כי מצרים מלאה גילולים דהיינו עבודה זרה וכפירות היפך האמונה, ועל כן שם היתה הדעת בגלות ובשביה, כי בלא אמונה, הדעת והשכל אסור ותפוס בגלות ובשביה. כי אי אפשר לו לצאת מהמבוכות על ידי השכל לבד בלא אמונה. אבל כשיש לו אמונה הוא בבחינת חירות כי דעתו בן חורין, כי יודע כל הדברים על בורין על ידי האמונה

לבד, על ידי שמאמץ לדברי רבותינו ואבותינו הקדושים, ואז יש לו יסוד לעמוד עליו שהוא האמונה שעליה עומד הכל, וזהו בחינת אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, אנכי ה' אלקיך, זה בחינת אמונה, כי זה עיקר יסוד האמונה להאמין בו יתברך, ועל ידי זה 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים', דהיינו שהוציאנו ממצרים מעבודת ושביה ותפיסה, שהכל היה על ידי שהיה שם הדעת בגלות כידוע, כי על ידי אמונה, בחינת אנכי ה' אלקיך, על ידי זה יוצא הדעת מגלות ושביה ותפיסה שזה עיקר בחינת יציאת מצרים" (ליקוטי הלכות, הודאה ה, ו).

במאמר דלהלן ביארנו מעט את עומק האמונה שזכינו לה ביציאת מצרים והמתחדשת בכל שנה למשתוקקים ומצפים לגאולה זו, והיא נותנת הבנה מיוחדת בס"ד לאיזה אמונה עלינו לצפות כדי לזכות לצאת מגלות הגוף. וכאשר נשכיל לצפות בביעור החמץ וליל הסדר וקדושת חג הפסח וכל מצוותיו לאמונה זו ולדעת הנשפע בה, אזי נזכה לכך בפלאי פלאות כימי צאתנו מארץ מצרים.

אמונת חכמים יסוד האמונה

קדושת חג הפסח הוא יסוד מוסד בחיי איש הישראלי, והוא יסוד לכל השנה כולה, וכמו שכתב מוהרנ"ת (לק"ה פסח ז-ט): "בחינת פסח ויציאת מצרים הוא בכל אדם ובכל זמן בכל שנה ושנה, וגם בכל יום ויום יש בו בחינת פסח ויציאת מצרים, ועל כן צריכים להזכיר יציאת מצרים בכל יום", ועיקר העיקרים בקדושה זו הוא לייסד בלבנו בהתחדשות את האמונה הקדושה, וכהמשך דבריו שם (אות יז): "ועיקר ההארה של פסח הוא כדי לזכות לאמונה".

והנה, מוהרנ"ת מרחיב בכמה מקומות שיסוד האמונה בכלליות ובפרטיות מיוסד ובנוי על 'אמונת חכמים', כי בלא אמונת חכמים אי אפשר לנו לדעת כלל מהתורה הקדושה, כי רק החכמים יודעים את התורה ורק הם שגילו לנו אמיתת פירושי התורה וענייניה.

וכיון שכן, הרי ברור שגם קדושת פסח שהוא יסוד האמונה באה לברר ולייסד בנו אמונת חכמים באמת ובתמימות. והדברים מפורשים בהרחבה בדברי מוהרנ"ת, ונביא בזה עיקרי דבריו (בלקוטי הלכות פסח ה"ו) המיוסדים על דברי רביז"ל (בלקו"מ ח"א סי' נ"ז) המדבר מגודל מעלת והכרחיות אמונת חכמים והאיך זוכים לזה.

וזה לשונו שם (פסח ו-א): "עיקר יציאת מצרים היה לגלות האמונה הקדושה, שזה עיקר יציאת מצרים לקבל את התורה שהיא אמונה, ועיקר האמונה היא על ידי אמונת חכמים בחינת ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי אי אפשר להאמין בה' כי אם כשמאמינים במשה עבדו, שהוא אמונת חכמים, כי לגדולתו אין חקר והוא יתברך מרומם ונעלה ונישא מאד מדעתנו, ואי אפשר להשיג האמונה הקדושה כי אם על ידי הצדיקים האמתיים שהם מכניסים בנו האמונה הקדושה, וצריכים אנו להאמין בהם ולבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, וכל הקלקול של כל הדורות שהיו מכעיסים ובאים קודם מתן תורה הכל היה

על ידי פגם אמונת חכמים, וכן בכל דור ודור עיקר התקוה לזכות לתכלית הנצחי לחיי עד הוא על ידי אמונת חכמים אמתיים אשר זכו להתגבר על יצרים וכפו תאוותם והפכו פניהם מהבלי העולם הזה לגמרי ובחרו בחיים אמתיים ויגעו וטרחו ביגיעות ועבודות גדולות לשמו יתברך עד שזכו למה שזכו והשיגו השגת אלקות ובגודל כחם הם יכולים לקרב אותנו גם כן אליו יתברך, ואנו מחוייבים להאמין בהם, כמו שכתוב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, כי הם יודעים להורות לנו הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה, נמצא, שעיקר הוא אמונת חכמים, וזה היה עיקר יציאת מצרים כדי לגלות האמונה הקדושה, לגלות כי ה' הוא האלקים, שזה זוכים רק על ידי אמונת חכמים".

"להינצל מטעויות
של זה העולם
שהם הרבה מאד
מאד כמעט בלי
שיעור, אי אפשר
להינצל מהם כי אם
על ידי התקרבות
להצדיק אמיתי
שלא הטעה את
עצמו בזה העולם
אפילו כל שהוא"

ומוהרנ"ת מפליא לבאר שם, שעל זה סבבה כל שליחותו של משה למצרים וטענתו להשי"ת "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך השם", כי משה שאל להשי"ת "איך יכולים להכניס אמונת חכמים בישראל, כי ראה תיכף שעיקר הגאולה תלויה שיאמינו בו ויקיימו דבריו וילכו אחר עצתו ככל אשר יורה אותם, על כן שאל תכף להשם יתברך על אמונת חכמים איך יכניס בהם אמונת חכמים, כי חשב שהם רחוקים מאמונת חכמים". והולך ומבאר את כל שלושת האותות שמסר השם יתברך בידו כדי שיאמינו בו, "כי השם יתברך צוה לו להראות לישראל העונש והפגם הנעשה על ידי פגם אמונת חכמים כדי שיתחזקו באמונת חכמים ביותר". ועיי"ש נפלאות דבריו שמבאר עפ"י ענין שבת הגדול וקרבת פסח ואכילת מצה וכו', ובתוך דבריו שם כתב "כי עיקר יציאת מצרים היה להעלות ולהקים

אמונה הנפולה שהוא אמונת חכמים, שהוא עיקר עבודת ה', שהוא תכלית יציאת מצרים, כמו שכתוב 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים' ועיקר העבודה את ה' תלויה באמונת חכמים".

חכמת החכמים – לפרוש מעוה"ז

על אף שאמונת חכמים היא כאמור יסוד כל התורה כולה, כי אי אפשר להבין ולקבל שום דבר בתורה כי אם על פי מה שפירשו לנו החכמים האמתיים, אולם כשנדקדק נראה שיש ענין יסודי ומיוחד באמונת חכמים הנוגע לכלליות העבודה, וגם זה נתייחד ביציאת מצרים. ועלינו לכסוף ולהשתוקק לקבלו בימי הפסח הקדושים הללו, שהם כאמור יסוד האמונה ואמונת חכמים לכל השנה כולה.

מוהרנ"ת גילה והאיר עינינו בכמה מקומות, שזה עיקר יסוד חכמת החכמים הקדושים שעלינו להאמין להם, שהשכילו ברוב קדושת חכמתם לגלות ערמת שקר העולם הזה ושלא נטעה עצמנו בשקר זה, ועל כן נקרא 'אמונת חכמים', כי צריך להאמין לחכמת החכמים ולקבל חכמתם בדרך אמונה, ועיקר חכמתם היא כאמור איך לפרוש מהבלי העולם הזה ושקרו.

ולבהירות הדברים נעתיק מעט מלשון קדשו (בה"ש שבת ה"ו מאות ג' ואילך) בענין זה, מה שביאר ג"כ על יסוד דברי רביז"ל (בלקו"מ סי' נז) שמגלה שם שאי אפשר לבוא לאמונת חכמים כי אם על ידי נדר, ומוהרנ"ת מבאר שייכות עצה זו לאמונת חכמים, ובתוך דבריו נתבאר היסוד הנ"ל באופן נפלא.

וז"ל ק': "כי העיקר הוא אמונת חכמים, כי העיקר הוא התכלית, וצריך כל אדם לחוס על עצמו ולחשוב תמיד בכל יום על תכליתו הנצחי ומה יהיה סופו. ולזכות לתכלית טוב באמת אי אפשר כי אם על ידי אמונת חכמים, כי אי אפשר להאדם להגיע ולחזור למקור נשמתו כי אם על ידי החכמים הצדיקים האמתיים". ובהמשך דבריו מבאר: "כי עיקר החכמה האמיתית הוא חכמת הצדיקים הגדולים האמתיים שזכו להתחכם באמת לחשוב על תכליתם הנצחי להכין להם צידה לדרכם הארוך עד שזכו לזה בשלמות, כי זה עיקר החכמה באמת, בבחינת איזהו חכם הרואה את הנולד, שעיקר החכמה הוא כשמתסתכלים על סוף כל דבר מה יהיה נולד ונצמח מזה העסק והחכמה, והעיקר הוא הסוף האחרון, שצריך כל אחד להשכיל על דרכיו ולהתיישב היטב מה יהיה נולד ממועשיו ועסקיו בסוף האחרון, אשר לזה אין זוכין בשום חכמה שבעולם הזה כי אם על ידי חכמות הצדיקים האמתיים שהם חכמת התורה באמת".

ועיי"ש שמבאר שע"כ צריך להגיע לנדר של פרישות כדי לזכות לאמונת חכמים "כי עיקר חכמות הצדיקים שהם החכמים האמתיים הוא להשתדל לפרוש את עצמם מזה העולם לגמרי, עד שזכו לזה בשלמות, ששברו כל התאוות בתכלית עד קצה האחרון לגמרי ופרשו עצמם מזה העולם מכל וכל ולא נשאר להם שום נדנדוד וריח משום תאוה של זה העולם, ורק צדיקים כאלה הם יכולים לתקן כל העולם ולהחזירם למוטב כל מי שרוצה להתדבק בהם, כי התורה אין יודעין כי אם הצדיקים האמתיים שפרשו את עצמם

מתאות עולם הזה לגמרי לגמרי, שהם החכמים האמתיים שהם יודעים לדרוש את התורה ולפרש ולבאר כל הדרכים והעצות והנתיבות והתחבולות שצריך כל אדם שבעולם הרוצה לגשת אל הקדש באופן שיוכל כל אחד לקבל רפואה לכל מיני חולי הנפש והגוף שבעולם, וכיון שלא כל אחד זוכה לפרישות כזה, ע"כ לפחות יש להתקרב לצדיקים אלו, וע"י שעושה איזה נדר של פרישות "הוא עולה ומקשר עצמו להצדיקים האמתיים שזכו לתכלית הפרישות בשלמות וזוכה לאמונת חכמים ולהתקרב אליהם, מאחר שה' יתברך רואה שממשיך עצמו לדרכיהם ומקבל על עצמו איזה בחינת פרישות על ידי נדר, על ידי זה זוכה להאמין בהחכמים הצדיקים הנפלאים שזכו לפליאות חכמה ופרשו עצמן מזה העולם לגמרי".

ומבואר מדבריו, שעיקר ההתקרבות לצדיק היא, כדי לקבל חכמה זו של פרישות מהבלי עולם הזה שזה עיקר חכמתם, ומי שאין בו אפילו איזה נקודה של פרישות אין לו שייכות לאמונת חכמים, כי רק זה יסוד חכמתם.

ועי"ש שמאריך, שכנגד זה, כל חכמת החכמים דטומאה ר"ל היא רק האין להרבות ולהגדיל תאוות עולם הזה, כי "החכמים של השקר כו' עיקר חכמתם כולם הם רק בשביל תאות עולם הזה, כמו שרואים בחוש בהמחקרים שכל חקירתם הוא בעסקי עולם הזה ותאותיו כו' לצורך הגוף".

הן אלה קצות דבריו הרחבים שם. ומבואר בפירושו, שעיקר אמונת חכמים הוא להאמין לחכמת החכמים האמתיים, שעיקרו הוא לפרוש מעולם הזה ותאותיו, וזו חכמה גדולה שזכו להתחכם באמת לחשוב על תכליתם הנצחית להכין להם צידה לדרכם הארוך וראו את הנולד והסתכלו על סוף כל דבר באמת.

ומאחר שכל אדם רחוק מזה מאד ובפרט מי שפגם כבר [כמו שביאר שם להדיא], ע"כ אין עצה ואין תבונה כי אם להתקרב לצדיקים הללו ולהאמין להם באמונת חכמים בתכלית הביטול, דהיינו לקבל מהם שאין מציאות של טוב בעולם הזה ושהכל הבל ושוא ושאין כדאי כי אם לילך ולרדוף אחר התכלית הנצחית.

את זה תקבלו מאתי

ואף על פי שנדמה שדבר זה הוא דבר גלוי לכל, ושאין צריך לזה אמונת חכמים כלל, כי מי פתי יחשוב שהעולם הזה הוא התכלית, ובפרט מי שיש בו ריח של עבודת ה' שבדאי ידוע לו שאין העולם הזה התכלית כלל. אולם בפועל רואים גודל ההסתה והבלבולים שעוברים על כל אחד בפיתויים מפיתויים שונים, ובהתלבשות במצוות שונות, שגורמות לו להשתקע בהבלי העולם. וכמו לדגומא בענין הממון והפרנסה, שכמה שקרים וטעויות גורמים להשתקע בעבדות מרירות עבודת הפרנסה, כאשר הכל נדמה להכרחיות ממש ולקיום הבית ושלום הבית, עד שיש שאין להם זמן להתפלל וללמוד ולשפוף שיחם בכל יום לפני אביהם שבשמים שזה עיקר העצה להינצל מכל פגעי היצר ולזכות לחיי עולם ומאבדים חיייהם בזה ובבא רח"ל.

וזה היה עיקר אזהרת רבינו הקדוש וצוואתו קודם הסתלקותו, שנחפש את הצדיק ורוח הקודש שלו, כדי לזכות לאמונה שלימה ולהינצל מן המדמה הבהמי של הבלי עולם הזה. וכמבואר בהרחבה בלקו"מ (ח"ב סי' ה) עיי"ש, וכמו שכתב מוהרנ"ת בדבריו הבעורים: "כי זה כלל ויסוד כל התורה כולה, שצריכים לזיזהר מאד לבלי להטעות את עצמו בזה העולם, וכמו שצעק הוא זכרונו לברכה קודם הסתלקותו, ואמר: 'את זה תקבלו מאתי, שלא תניחו עצמכם להטעות בזה העולם!'. כי העולם מטעה אותנו לגמרי כנדפס בשיחות הר"ן [עיי"ש שיחה נ"א וזל"ק]: 'את זה תקבלו מאתי שלא להניח עצמו להעולם להטעות, שלא יטעה אותו העולם, כי לא נמצא אחד שיהיה לו קץ וסוף טוב מן העולם, וכל בני אדם שהיו, אפילו אותם שתפסו בידם כל העולם הזה כולו, היה סופם רע מאד'". אבל להינצל מטעויות של זה העולם שהם הרבה מאד מאד כמעט בלי שיעור, אי אפשר להינצל מהם כי אם על ידי התקרבות להצדיק אמיתי שלא הטעה את עצמו בזה העולם אפילו כל שהוא, על כן צריכים לבקש ולחפש מאד מאד את הצדיק האמת ולשפוף לבו כמים נוכח פני ה' שיזכה למצאו, כדי שיזכה על ידי הצדיק לברר המדמה שלו כדי שינצל מכל הטעויות והאונאות הבאים על ידי המדמה".

וממה שהירבה להזהיר כל כך על חיפוש הצדיק וצעק קודם הסתלקותו שנקבל זאת ממנו, מובן לכל בר דעת שהוא דבר שצריך לחפשו ולבקשו ביגיעה גדולה ולקבל אותו באמונת חכמים. ועל אף שנדמה שהוא דבר פשוט וגלוי לכל, אבל אין לתאר גודל הערמות והחכמות של שקר והטעויות שמטעים אותנו בעולם הזה במדמה הבהמי, שמראה כאילו הוא מוכרח לאדם ממש ושכאילו כל חיותו תלוי בכל ההבלים שהוא מטעה.

ומי שעיניו שכל לו יכול להתבונן עכ"פ על העבר כמה פעמים נסחף בטעויות אלו, שהיה נדמה לו על כל מיני עניני קנאה תאוה כבוד כאילו כל קיומו תלוי בזה, ולאחר זמן רואה על העבר גודל ההבל והשקר שהטעוהו בזה, ויכול לראות כמה ריבוי תורה ותפילה איבד לחינם רק בגלל טעויות אלו. כי הבעל דבר יכול להעלות דמיון-מדמה בלב האדם ולצייר לו הדבר כעיקר ויסוד שהכל תלוי בו, בעוד שהכל הבל הבלים ותוהו ורוע הגמור ממש.

וכמו גם לדגומא מענין הקנאה והכבוד' שהם משלושת אבות הנזיקין המוציאים את האדם מן העולם, ומשם שורש כל המחלוקת והשנאת-חינם הבוער בעולם, שנדמה לאדם שחברו נגע במה שמוכן לו ולקח ממנו את המגיע לו, וכל אחד יודע כמה דיבורים ומחשבות והרהורים וכאב לב וכמה זמן וימים ושבועות הולכים לאיבוד בגלל מחלוקת וקנאה, ורצון לשלוט ולגמור כרצונו ולנקום על כבודו וכדו' [בבית או בסביבתו וכדו' בשאר מחלוקת], וכמה תורה ותפילה ושמחה וחיית הלכו לאבדון בגלל זה, בעוד שהכל דמיון פורה ממש, כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו כלל והוא דואג דאגות זרות לגמרי. אבל בשעת מעשה נדמה לו שאם לא יעמוד על נפשו להינקם מאויביו ולדאוג על כבודו וקיומו הרי הכל יאבד, ומשכחים ממנו לגמרי עולם הבא

ותכליתו וגונבים ממנו כל רכושו הנצחי. וכמו שאמר רבינו הקדוש לענין זה (שיהר"ן ע"ז): "כל העולם מלא מחלוקות, הן בין אומות העולם וכן בכל עיר ועיר, וכן בכל בית ובית בין השכנים ובין כל אחד עם אשתו ובני ביתו ומשרתיו ובניו, ואין מי שישים על לבו התכלית שבכל יום ויום האדם מת כי היום שעבר לא יהיה עוד ובכל יום הוא מתקרב למיתתו".

ההעלמה הגדולה

והוא ממש 'נפלאות הבורא', איך יכולים לדעת כל זה בבירור שהעולם הזה הוא 'לא' ואי אפשר להשיגו, ואף על פי כן בוערת העלמה נוראה כזו גם בלב היודע זאת, ונכשלים לרדוף אחר ההבל באופן מבהיל ולהחליף עולם נפלא ועצום בעד ה'לא כלום' הגמור. וכמו שהרחיב מוהרנ"ת בזה בדברים נפלאים (בלקוטי הלכות, שחיטה ה) וזה לשון קדשו שם: "צריכים לזה יגיעה גדולה ועבודות הרבה לגלות ההעלמה, כי זה כל עבודת האדם בזה העולם, ומגודל ועוצם ההעלמה לאו כל אדם זוכה לזה לגלות ההעלמה כי אם גדולי הצדיקים החכמים האמתיים, שבחכמתם העמקה מאד מאד הם ממשיכים שכלים נפלאים מאד, שעל ידם הם מגלים ההעלמה ומודיעים אלקותו יתברך בעולם ומגלים האמת שכל העולם הבל הבלים על עובר הבל נדף, ונותנים עצות ודרכים ישרים לכל אחד ואחד לפי מדרגתו באופן שיוכל להציל נפשו מטעות העולם שבא על ידי גודל ההעלמה שבעולם, ושישתדל כל ימיו על האחרית והסוף שינצל משאול תחתיות ויזכה לחיים נצחיים להכיר אותו יתברך, שזהו עיקר התכלית".

וממשיך שם ואומר: "ואף על פי שהכל יודעים זאת שהעולם הזה הבל וריק, אף על פי כן ההעלמה גדולה כל כך, שרצים הכל אחר העולם הזה ואין משיגים על התכלית, ואפילו אם זוכרים לפעמים ואומרים מה יעשו בסוף, אינם יודעים שום עצה מה לעשות להציל נפשם".

ומסיים על זה, שלכן צריך דוקא אמונת חכמים לזה, כי רק החכמים האמתיים יודעים להודיע זאת לבני אדם בנפלאות חכמתם באופן שיקבלו זאת מהם באמת, וכלשונו שם: "על כן, העיקר הוא אמונת חכמים אמיתיים, כי רק הם יודעים בחכמתם הגדולה איך לגלות ההעלמה הזאת ולתן עצות נפלאות לכל אחד לפי ערכו ומדרגתו, כי אפילו שגם אנשים הגסים ועמי הארץ יודעים זאת ואומרים בפייהם שאין אדם לוקח עמו כלום מעשרו לקברו ושהעולם צל עובר, אף על פי כן הוא חכמה ותבונה גדולה לדבר בזה בכל פעם ולצעוק ולגלות העלמה זאת. כי הצדיקים אמיתיים מדברים מזה בצירופים קדושים כאלה ובחכמה עמוקה כזאת, עד שעל ידי זה מעוררים בני אדם ומגלים בכל פעם ההעלמה הזאת באופן שאף על פי כן יתעוררו בני אדם משנתם וטעותם ויזכרו באמת עוצם שטות העולם וישובו אל ה'. כי זה עיקר החכמה הגדולה מכל החכמות להסתכל על התכלית האחרון, כי באמת זה עיקר החכמה אמיתית מה שמגלה שטות העולם והבלי, כי הוא מגלה בחכמה כזאת ברוח הקודש כזה, עד שיפעל בדבריו להכניס האמת

בעולם, לגלות עוצם ההעלמה כו' על כן העיקר הוא אמונת חכמים אמתיים ולהתקרב להם ולתלמידיהם ולכל הנלוים אליהם, כי הצדיקים החכמים האמתיים שלא הניחו עצמם לטעות בהבלי העולם וזכו לנצח המלחמה ולפרוש עצמם מהבלי העולם ותאוותיו לגמרי, הם יודעים היטב היטב כל ענין ההעלמה הזאת שבעולם ויודעים להמשיך שכל עליון מאד **איך לגלות ההעלמה הזאת ולגלות האמת בעולם ולהאיר עצות נפלאות בלב כל אחד באופן שיציל נפשו מני שחת, שלא ירדוף אחרי הבלי העולם, רק כל השתדלותו יהיה לזכות לאחרית טוב לחיים נצחיים** כו' כי צריכים שכל עליון וגבוה ועמוק מאד לגלות עוצם ההעלמה שבעולם, שהתפשט הבעל דבר כל כך והעלים האמת מן העולם".

להתחדש נגד התחדשות היצר

נמצאנו למידים, שמחמת עוצם ההעלמה, ומחמת שהטעויות והמדמה מתלבשים כל כך בלבוש של אמת ובכל מיני סברות מוטעות, על כן אין עצה ואין תבונה להינצל מכל זה כי אם על ידי אמונת חכמים וחיפוש רוח קדשם בכל כוחנו. והיינו, שאם נרצה להבין בשכלנו הבל עולם הזה, הרי מחמת עכירת דעתנו תמיד נסור ח"ו אחר השקר ונטה לצד הס"מ המטעה אותנו, ואין תקוה אחרת כי אם ללכת בזה אחר הצדיק בדרך אמונת חכמים, דהיינו לקבל ממנו את האמת הלזה שהעולם מטעה מאד ושאינו בו שום מציאות ותכלית, ושלא נרצה ולא נדמה לעצמנו שכשנרחיב גבולנו בעולם הזה בממון ובכבוד ובשאר הנאות ותאות עולם הזה או כשיתמלא רצוננו ודמיונו אז יהיה לנו טוב, אלא נשליך שכלנו והבנתנו ונקבל באמונה גמורה [שמתחלת במקום שמסתיים השכל כמובא בדבריו כ"פ] שאין שום טוב בעולם הזה, "כי לא נמצא אחד שיהיה לו קץ וסוף טוב מן העולם, וכל בני אדם שהיו, אפילו אותם שתפסו בידם כל העולם הזה כולו, היה סופם רע מאד" כנ"ל.

ורק אם נסכים בדעתנו לקבל אמת זה בדרך אמונה גמורה ונסיח דעתנו מלרצות הטוב המדומה הלזה ונטה תשוקתנו וכיסופנו להצלחה הנצחית האמיתית שהוא מגלה לנו, אז נוכל ללכת בדרכי התם הקדוש [עיי' ספ"מ מעשה ט'] לשמוח כל ימינו ולחטוף הטוב אמיתי וגם לחיות חיים טובים בעולם הזה, וכמבואר היטב מדברי מוהר"ת, שחוף מן העצות שהצדיק נותן איך להתגבר על ההעלמה הרי גם עצם החכמה הזאת שהעולם הזה הבל הבלים הוא מוסתר ונעלם מאד מאד, ואי אפשר לקבלו רק באופן של אמונת חכמים בביטול גמור.

וצריך שנבין דבר זה היטב, כי בכל יום מתחדש היצר ומצייר לאדם 'הכרחיות' חדש, שרק אם ימלא ענייני הבל העוה"ז בקנאה תאוה וכבוד יהיו לו חיים, ואין שום דרך להינצל מזה כי אם להתחזק ולהתחדש כנגדו בכל יום בדרך אמונת חכמים בלי שום סברות שכליות, ולהוציא מרשות הלב ולבטל כעפרא דארעא את כל חימוצי הלב שהם הרהורי התאוות והחכמות החיצוניות ולעשות עמם מצה ומריבה לגרשם מעליו (עיי' לקו"מ ה' קמא), כי רק זה יכול להציל מהטעיית העולם הזה.

והיינו, שבכל עת שתתחדש לנו כאב ומרירות על העדר הצלחה בעולם הזה, או כאב על שלא נתמלא רצוננו וכבודנו, ובכל עת שתעורר אש של קנאה על שנדמה לנו על מי שהוא שמצליח בעולם הזה ולעומתו אנו לא מצליחים, או שיתעוררו רצונות גשמיים לרצות להצליח בעולם הזה ולהתרחב ולהתיישב כאן היטב, וכל כיוצא בזה, והמדמה מתעורר אז בציורים חיים וברורים כאילו הדברים מוכרחים ממש ושאונו חייבים לעסוק אז במילוי רצונותינו - הרי אין שום עצה ושכל אנושי שיכול להוציאנו מגלות זו, כי אם על ידי שנגביר אצלנו אמונת חכמים, ונשפיל כבודנו ושכלנו ונאמר לעצמנו שאנו כעיוורים ושוטים מול החכם האמת שידע היטב שכל זה הוא רע הגמור והפסד וכליון ואבדון, ועל כן אנו משתעבדים לאמת זו להסיח דעתנו מן הרע הזה ולברוח ממנו, ונחזור אמונת חכמים זו בפינו עד שתיקבע בלבנו, כי "האמונה תולה בפה של אדם" (לקו"מ, ח"ב מד).

חילוף בן המלך והשפחה

ויש להתבונן עוד בגודל ההכרח להגיע לגילוי ההעלמה זו לאמונת חכמים דוקא, כי בעוצם ההעלמה הנעשית בעולם הזה, לא זו בלבד שמתעבים אותנו ללכת אחר הבלי העולם אלא שיש היפוך ותמורה עצומה שהרע גרם שיתבלבל העולם עד שאומרים לרע טוב ולטוב רע שמים מר למתוק ומתוק למר חושך לאור ואור לחושך. וכמבואר בסיפורי מעשיות (מעשה יא מנן המלך וכן השפחה שנתחלפו) ומוהר"ת מאריך בזה (בליקוטי הלכות, ברכת השחר ג-יח) ש"גוף ונפש הם בחינת בן העבד וכן המלך, כי הנשמה היא חלק אלוה-ה ממעל, בחינת בן המלך, והגוף הוא בחינת עבד, והשם יתברך ברא את האדם כדי שיבטל ויכניע את הגוף לגבי הנשמה העבד לגבי הבן".

ומוסיף שם **ש"מ שאצל רוב בני האדם הדבר בהיפך, שאכילה ושתייה ושאר תאוות הגוף אינו נקרא אצלו עבודה, ומצות ומעשים טובים נקרא אצלו עבודה ויגיעה, זהו בעצמו בחינת החילוף שנתהפך בן המלך בבן השפחה עד שסברו שבן המלך הוא עבד ח"ו ובן השפחה הוא מלך ח"ו, כמו כן נהפך האמת אצל העולם שמצות ומעשים טובים, שהם רצון השם יתברך רצון הנשמה, שהוא בחינת בן מלך, זה נקרא אצלם עבודת, ורצון הגוף, שהוא תאוות הגוף, אינו נקרא אצלם עבודת כלל, כאלו היה הגוף מלך ח"ו, על הנשמה, ובאמת הדבר בהיפך ממש, כי הנשמה היא המלך באמת והגוף הוא עבד, וכל מה שהוא רצון הנשמה, שהם תורה ומצות ומעשים טובים, זה הוא בחינת מלך, ואין זה נקרא בשם עבודת כלל, ומה שהוא רצון הגוף שהם תאוות הגוף, זהו עיקר בחינת עבודת".**

והיינו, שכל כך הצליח מעשה שטן עד שהאדם טועה ומוטעה כל כך, לכנות בשם 'מלכות' ו'חירות' את מרירות התאוות של עולם הזה שממריים את חייו ומחשיכים פניו להיות משועבד בכל רגע לקנאה תאוה וכבוד שגוזלים ממנו לשד חיותו, והאדם בעבודתו עומד וצווח שזהו מלכות וחירות

[וכפי שרגילים פורקי עול לכנות עצמם 'חופשיים', בעוד שאין עבד ומשועבד לתאוותיו יותר מהם. ורק המקבל עליו עול תורה הוא הבן חורין באמת שפועל על פי דעתו ובחירתו ורצונו ולא משועבד לתאוותיו ומדותיו המרות והאכזריות].

ואם אנו רוצים דוגמא מוחשית על החילוף המר הזה, נוכל להתבונן בענין גלות מצרים אשר הכתוב (שמות א-ג) מעיד: "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו' את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך", וידוע גודל מרירות קושי השעבוד שמצרים השתעבדו בהם. ואעפ"כ, לא עברו ימים רבים מאז שיצאו וכבר התלוננו ואמרו למשה ואהרן "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע" (שמות טז-ג), וגם בהמשך במדבר היו שאמרו "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" (במדבר יא-ה), והלב משתומם לנוראות המראה הזה, הכי בשופטני עסקינן ששכחו גודל הצער שהיה להם שם ועתה מתארים את מצרים כגן עדן עלי אדמות?! אלא שכך הוא כחו של היצר המדמה ומראה את כל התאוות והמדות המרות כל כך כאילו הם נעימות וחיות נפלא. ובעוד שהצדיקים מביטים על הנאות עולם הזה כמקור לסבל וכאב, וכלשון מוהר"ת (לקוטי הלכות, חוה"מ ד-א): "בעולם הזה אין שום תכלית כלל, כי הוא צל עובר ומלא יגוונות וכעס ומכאובות ואין שום אדם שיהיה לו עולם הזה, כמו שכתוב, גם כל ימיו כעס ומכאובות, וכתב, אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רוגז, וכמובן לכל בר דעת קצת גודל המרירות המר של עסקי העולם הזה, בפרט טרדות הממון והפרנסה", הרי שבעיני המון עם המתפתים מיצרם נדמה על כל הסבל והשעבוד המר הזה שאדרבה הם נהנים ועושים חיים טובים, ולעומת זה על עבודת ה' הם אומרים שזהו שעבוד וסבל.

וכל המתבונן על החילוף הנורא הזה מהיפך להיפך ממש, יבין מיד שאין שום תקוה להוציא את הטועה בזה בדרך שכל אנושי, אלא על ידי אמונה ואמונת חכמים, שיאמין לחכם האמיתי וילך אחריו כסומא ממש. כי אם יסמוך מעט דמעט על הרגשת שכלו, הרי בוודאי שיבחר במה שנעים ומתוק לו עתה לפי שטותו וישליך את הנדמה לו למרירות ושעבוד, ורק על ידי אמונת חכמים יש לו תקוה שלבסוף יתגדל דעתו ויבין באיזה מרירות איומה היה שקוע וירגיש נעימות התורה והמצות.

החירות מגלות מצרים

וזה עיקר החירות דפסח 'זמן חירותנו', כי עיקר השעבוד שהיה לאבותינו במצרים היה גלות הנפש שנפלה לזוהמת תאוות הגוף, וזה היה עיקר טומאת והתגברות פרעה שהוא בחי' טומאת המדמה בהבחי (עיי' לקו"מ ה"א נד-ו) שהוא שורש כל התאוות רעות, שהכניס הדעת בגלות והגביר המדמה, וכמו שכתב מוהר"ת (בלקו"מ, ברכת הפירות ג-ג): "במצרים היתה הדעת בגלות כידוע, והדעת הוא הנפש", ושם במצרים היה עיקר מקום הטומאה והזוהמה

של פגמי הקדושה שורש כל התאוות רח"ל, וכמו שמובא בלקו"ה (פסח ה-א): "גלות מצרים כולל כל הגלויות של כל השבעים אומות, כי מצרים הם ערות הארץ שטופי זימה שהמצרים היו משוקעים בה ביותר", וכמו כן היה במצרים שורש תאות ממון עד שעשו זאת לאלהות ממש, ועבדו לטלה מפני שהצאן מעשירות את בעליהן, וכמבואר בהרחבה בדברי מוהרנ"ת (שם, תפלה ד-ז) "שמצרים הוא עיקר בחינת העבודה זרה של תאות ממון וזה עיקר בחינת יציאת מצרים בחינת שבידת תאות ממון, עיי"ש נפלאות דבריו ומה שביאר לפי"ז ענין קרבן פסח.

וכן היה שם במצרים שורש תאות רדיפת הכבוד והגאווה, וכמבואר (שם, תפילין ו-א): "פרעה היה בעל גאווה ביותר, כמו שכתוב 'אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני' ועל כן אמר 'מי ה' אשר אשמע בקולו', כי שם במצרים אחיזת הגאווה ביותר שהוא בחינת ישות, בחינת מצרים שהם מצרים לישראל ולא היה אפשר להם להיגאל כי אם על ידי בחינת ענוה אמתיית", ועיי"ש עוד (באות י"ב) שזה ענין איסור חמץ הרומוז לגאווה וקדושת אכילת מצה שמכניס ענוה עיי"ש.

ועל כל פנים מבואר שזה היה עיקר גלות מצרים שהכבידו עליהם את עול תאוות עולם הזה וטמאו את דעתם להשתעבד למרירות עבדות העולם הזה והכניסו בלבם להשתעבד לתוקף הקנאה תאוה וכבוד וזה היה עיקר העבדות שלהם שם, וזה גם עיקר יציאת מצרים לדורות, וכמו שמבאר מוהרנ"ת בפירושו (שם, הל' חדש ג-ב) וזה לשונו: "עיקר יציאת מצרים שכולל כל הגלויות היא בחינת התעלות הנפש על הגוף, כי כל הגלויות מכונים בשם מצרים על שם שהם מצרים לישראל, דהיינו גלות התאות של הגוף שבהם נאחזין העכו"ם, וכשתאות הגוף מתגבר על נפש ישראלי ח"ו היינו התגברות הגוף על הנפש, זה עיקר הצער וגלות ישראל, וצריך כל אחד מישראל לחוס על נפשו ולעמוד בנסיון ולהגביר הנפש על הגוף לצאת מגלות התאוות שזוהי בחינת יציאת מצרים, כי זה עיקר המיצר בחינת צמצום וצער ודינים שנמשך על ידי התגברות הגוף על הנפש ח"ו, ועיקר יציאת מצרים הוא שתתגבר הנפש על הגוף בחינת בהוציא את העם ממצרים תעבדון את האלקים, דהיינו קבלת התורה שהיא בחינת התעלות הנפש על הגוף".

וכיון שנתבאר לעיל שמעיקרי האמונה שנתבררו ביציאת מצרים בפסח הוא 'אמונת חכמים', וזה הזמן והכח המסוגל לזה לדורות בפלאי פלאות, אם כן דעת לבנון נקל, שעל זה צריך לשום כל מגמתנו ותשוקתנו וכיסופנו ותפלתנו וצעקתנו ואנחתנו ורצונותינו בקדושת חג הפסח, הן בעסק ביעור החמץ והן באפיית ואכילת המצה הקדושה והנשגבה ובכל קדושת ליל הסדר והמוון מצוותיו ובכל ימי חג הפסח, שנזכה להמשיך עלינו בידור האמונה בכלל ובאמונת חכמים בפרט, ושנזכה להאמין להם שהעולם הזה הוא לא כלום ושהוא הבל הבלים אין בו ממש ושיאירו דבריהם ועצותיהם בלבנו באופן שנוכל להנצל מטעות מרה זו בכל השנה כולה.

לרצות לצאת מהגלות

ויש לנו לקחת חיזוק נפלא מהאופן שבו נגאלו ישראל ממצרים, שלא היו ראויים לזה כלל ונעשה הכל באתערותא דלעילא כמובא (עיי' לקו"ה שבת ד'), והכל היה על ידי שבחרו עכ"פ לרצות לצאת מהגלות ונאנחו וזעקו על זה ממיצר גרונם ועומק שפלותם כידוע, וזה היה עיקר החילוק בין אלו שמתו בג' ימי אפילה לבין אלו שיצאו, שהזכרים לצאת לא היה זה מרוב צדקותם ופרישותם, כי גם הם היו שקועים עדיין במ"ט שערי טומאה, אלא שאלו שמתו שם "נשתקעו בחשכת החומר והגוף כל כך עד שלא רצו לצאת מגלות מצרים שהוא גלות הגוף" (שם, חדש ג-ד), ולעומת זה, אלו שזכו לצאת 'רצו לצאת' מחשכת חומר הגוף.

"אף על פי שהכל יודעים זאת שהעולם הזה הבל וריק, אף על פי כן ההעלמה גדולה כל כך, שהכל רצים אחר העולם הזה, ואין משגיחים על התכלית"

ודבר זה מחזק ומרומם אותנו בימים קדושים אלו אשר 'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל', שגם מי שנתון ושקוע בחשכת שפלות מעשיו ותאוותיו הנוראים רח"ל, אם רק ירצה להטות לבו לאמונת חכמים וידע מרחוק שכאשר אתפשטותא דמשה קורא אליו לקבל הימנו לרצות לברוח ממרירות צרת העולם הזה, הרי זו קריאת מנהיג רחמן, ועכ"פ ירצה לרצות ללכת אחריו, הרי גאולתו ופדות נפשו מובטחת וביציאתו ממצרים יזכה לעבוד את ה' בפלאי פלאות.

ומאידך, עלינו להבין שאף אם אין מרגישים כלל הצרה והגלות, יען כי גבר עלינו החושך כל כך להפוך המור למתוק והחושך לאור ר"ל, אולם חלילה לנו ללכת אחר זה ולהיכלל בין אלו הממאנים בגאולה ונח להם להישאר בגלות ח"ו, אלא כל זה נכניס בצעקתנו ואנחתנו ממיצר הגרון, שיביט ה' בעניינו וירא בעמלנו ודחקנו עד כמה נפלנו בגלות ובחשכות עד שנהפך לנו הגלות המור למקום נעים לשהות בו, אבל אעפ"כ אנו בוחרים בשארית נקודת האמונה שבנו לדבר עכ"פ דבורי אמונת חכמים שמזהיר אותנו לברוח מגלות זו, ודיבורים אלו הם עצמם אמונה

וכמו שאמר רבינו הקדוש (לקו"מ ח"ב מד) "האמונה תולה בפה של אדם, היינו, על ידי שמדברים האמונה בפה זה בעצמו אמונה, וגם על ידי זה באים לאמונה", ומבואר שעצם דיבורי האמונה אף שעדיין אין מיושב על הלב כלל, "זהו בעצמו אמונה", וכדאי הוא זכות אמונה זו להיגאל, וזה גם יביא לבסוף לאמונה, שיתיישב על לבנו אמת זה בשלימות, ונאמין לחכמים האמיתיים שאין דבר מר ממרירות הנאות עולם הזה ואין דבר מתוק מקבלת עול תורה.

ובאמת כל ענייני פסח מכוונים לזה, כי זה עיקר קדושת מצה וענין ביעור חמץ, כמבואר רבות בדברי רביז"ל ומוהרנ"ת זי"ע, שעיקר האיסור של חמץ נועד להמשיך הכח של אמונה שלא להחמיץ המח בקושיות והרהורים שאין ביכלתנו להשיג, רק נסמוך על אמונה שהיא בחי' מצה (עיי' לדוגמא בהל' נפילת אפיים ה"ד, ועוד הרבה), ועיקר האמונה היא אמונת חכמים כנ"ל, וזה עלינו לרצות ולהשתוקק בביעור חמץ ואכילת מצה, שנזכה כולנו להשליך שאור חכמתינו, כדי שנוכל לזכות לאמונת חכמים, ולקבל מהם את האמת הזאת שהעולם הזה אינו כלום ושעיקר החיים הם חיי תכלית.

וידוע שמצה הוא בחינת דעת ומוחין גדולים (שם, אות י"א), ועיקר הדעת הוא האמונה כמו שהבאנו לעיל, ואל דעת זה עלינו להשתוקק באכילת המצה הקדושה בפסח, וכן אמירת ההגדה בקול רם ושתיית ארבע כוסות שמבואר בדברי רביז"ל (לקו"מ ח"א סי' כ' ה"ל) שהוא תיקון הדעת היפך פגם שורש כל התאוות, שעלינו לרצות לזכות בכך זה לעיקר הדעת שהוא האמונה ואמונת חכמים כנ"ל, שנזכה גם אנו להידבק בדעתם וחכמתם שפרשו לגמרי מהעוה"ז ושנזכה לקבל עלינו באמת עול תורה שעי"ז נהיה בני חורין ממלאך המות ותאוותיו, וצריכים לספר בנפלאות ה' בלילה הזה ולעורר הדעת לחשוק בתורתו ובמצותיו ולרצות את אהבתו ולמאס כל תאוות העולם הזה ולהבין שהחירות האמיתי הוא רק קרבת ה'.

וכן באמירת ההלל והשמחה שהיא מעיקרי עבודת הלילה הקדוש הזה, כי ע"י השמחה יצאו לחירות כמובא (בלקו"ה פ"ד ג-ט), כי על ידי שמחה נעשה המח בן חורין ויכולים להתבונן מה התכלית מכל התאוות כמובא (בלקו"מ ח"ב סי' י'), וכן בכל מצות שמחת יום טוב, ובפרט בפסח שמקבלים דעת נגד תאות ממון (עיי' לקו"מ ח"ב א-ה), שכל חשקנו ורצוננו צריך שיהיה לקבל האמונה והדעת שעל ידי זה תצא נשמתנו לחירות מגלות הגוף והיא שתמלוך על הגוף לשעבד תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו באמת.

"ותזכה להבין ולהאמין, כי עתה ממשמשים ובאים ימי פסח חדש אשר לא היה מעולם, כי בודאי יתקנו עתה תיקונים מחדש אשר לא היו מעולם, ואם מעשינו אינם עולים יפה, השם יתברך עושה את שלו וחסדי ה' כי לא תמנו, חדשים לבקרים רבה אמונתך, בפרט בפסח שהוא ראש לדגלים, שבהם עיקר התחדשות המוחין לכל אחד מישראל מגדול ועד קטן, והעיקר להחוסים בצל נקודת האמת, אשר כל עסקו לעורר ולחדש שכלנו ומוחנו" (עלים לתרופה, ד).

ביטול הטבע וגילוי ההשגחה!

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם ופירש רש"י: "שימורים לכל בני ישראל לדורותם - משומר ובא מן המזיקין, כענין שנאמר ולא יתן המשחית וגו'".

בחג הפסח - ובמיוחד בליל הסדר - אנו מגלים את אור האמונה, ומבטלים את אחיזת חכמת הטבע; אנו מחדירים בלבנו ובלב בנינו ובני שאין שום טבע בעולם, ורק הקדוש ברוך הוא בעצמו שולט בכל העולמות מראש ועד סוף.

ולכן, בלילה זה, אנו שמורים מכל המזיקים, כי כל אחיזת המזיקים והדינים הוא רק מחמת הטבע, וכשמתגלית ההשגחה, מתבטל כל כוחם!

(ע"פ ליקוטי הלכות, נטילת ידים שחיות"ד, ט)

האור הגדול שמבטל את כל כוחות הטומאה!

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם ופירש רש"י: "שימורים לכל בני ישראל לדורותם - משומר ובא מן המזיקין, כענין שנאמר ולא יתן המשחית וגו'".

בלילה זה מתגלה באתערותא דלעילא אור גדול ונורא, אשר כל המזיקים בורחים מפניו. וכמו שהיה ביציאת מצרים, אשר מגודל הארה שהיה באותו לילה מתו כל בכורי מצרים, שהם כל כוחות הטומאה.

וכלשון מוהר"נ:

"בחמלת ה' עשה עמנו נסים ונפלאות גדולות ונוראות, עד שהאיר על ישראל הארה גדולה ועצומה מאד בליל שימורים, כמו שכתוב 'ועברתי בארץ מצרים' ותרגומו 'ואתגליתי', וכמובא בכוננות. עד שמגודל הארה נפלו ומתו כל בכורי מצרים, כי לא היו יכולים לסבול אפילו מרחוק התנוצצות האור הגדול הזה, כי אז בחמלתו האיר עלינו אור גדול מאד כל הלילה הקדושה הזאת, שהוא ליל שימורים, עד שנתבטל כח הסטרא אחרא, שהוא בחינת מלכות מצרים אז מאד" (ליקו"ת, נטילת ידים שחיות"ד, ד).

וכן הוא בכל שנה ושנה; בלילה זה נמשכת הארה עצומה ונוראה, המבטלת את כוחם של כל המזיקים והמשחיתים.

הקב"ה בעצמו שומר עלינו!

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם ופירש רש"י: "שימורים לכל בני ישראל לדורותם - משומר ובא מן המזיקין, כענין שנאמר ולא יתן המשחית וגו'".

השמירה הגדולה ביותר היא התורה. היא זו שגם שומרת על המוחין של האדם, לבל יכנסו בו קושיות ומבוכות ואפיקורסות.

אמנם, בלילה זה בו אנו יוצאים ממצרים, עדיין לא קיבלנו את התורה, כך שאין לנו שמירה. ולכן צריך השם יתברך בעצמו לשמור אותנו.

זהו "ליל שימורים הוא לה' - בלילה זה הקב"ה בכבודו ובעצמו שומר אותנו! ובחמלתו נתן לנו מצות 'אכילת מצה' שהיא אכילה קדושה ונוראה, ששמורה מכל רע.

(ע"פ ליקוטי הלכות, פסח ט, ה)

שאלה:

רציתי לשאול: האם אצל אנ"ש היה ענין לצעוק בתפילה? מדברים הרבה בברסלב על 'תפילה בכח' ככוונה והתלהבות, אך מאידך, כשרבינו מדבר על העצות המעשיות לתפילה לא רואים שהוא שם דגש כ"כ על הצעקות, אלא בעיקר על הכוונה. וכן אצל אנ"ש, היו כאלה שצעקו יותר והיו כאלה שצעקו פחות, ולא ראינו שיש דגש על הצעקה בדווקא. אלא שבכל אופן, אנחנו רואים שיש ענין לצעוק ולהתלהב, והייתי רוצה לדעת מה ההגדרה הנכונה בה.

תשובה:

יושבים שניים מאנ"ש במטוס, בדרך לאומן, ומשום-מה המטוס עומד דומם, ולא נראה שהוא מתכוון להמריא. ואז פונה אחד לתברו ושואל: תגיד לי, למה תשק פה? למה המטוס לא מדליק את המנועים?

מה מתכוון אותו אחד לשאול; האם הוא פשוט משתוקק לשמוע את הרעש של המנועים? בוודאי שלא. הוא משתוקק להמריא ולטוס, אלא שמאחר שהטיסה כרוכה ברעש, הוא משתוקק לשמוע את רעש המנועים, שיעידו על כך שהמטוס התניע ועומד להמריא...

כשרבינו עבר ליד בית הכנסת העירוני של ברסלב, ולא שמע קולות של תפילה ומחאת כפיים, הוא תמה "שאיין שומעין משום אחד מהמתפללין שום המחאת כף"..." (חיי מוהר"ן, עח)

הוא בוודאי לא התכוון שיארגנו שם קבוצה שיעמדו וימחאו כפיים, וישמיעו קולות רמים מגרונותיהם, משך כל זמן התפילה... אלא הוא השתוקק שישקיעו כוחות בתפילה בכוונה, וכשיעשו זאת 'ידלקו המנועים' וירעישו מאליהם; ימחאו כפיים, ויצעקו בקול ובתלהבות...

בענין זה מסופר:

"פעם אחת היה סעודה אצל מרת אדל בת רבינו ז"ל באומן, וישבו כנהוג הגברים בחדר אחד והנשים בחדר אחר. ואנשי שלומנו דיברו ביניהם איזה זמן, וסברו הנשים שכבר בירכו אנשי שלומנו ברכת המזון. ואמרה להם אדל שעוד לא בירכו ברכת המזון, 'וארום מיין טאט'נס לייט, אז זיי בענטשן הערט מען' [= כי האנשים של אבא, כשהם מברכים, שומעים...]. ותיכף נשמע כמו רעש מאנשי שלומנו קול הברכת המזון" (אגנייה ברזל, מז).

לא ידוע על 'מנהג' בברסלב, לצעוק ולהרעיש בעת ברכת המזון. אך חזקה על אנשיו של רבינו, שכשהם מברכים שומעים... כי כשמברכים עם מנוע דלוק, שומעים רעש...

עיקר פירושה של 'תפילה בכח', הוא, להשקיע כוחות בכוונת התפילה. וכפי שכותב רבי שמשון ברסקי זצ"ל: "צריך להתפלל בכל הכוחות. היינו שצריך להתאמץ ולהתחזק בכל הכוחות בריכוז המוח והלב. לכוון היטב בתיבות התפילה, ולא להכניס למוח שום מחשבה זרה בשעת התפילה" (עצות המבוארות, תפילה י).

אך כשאכן עושים זאת, ומקשרים את המוח ואת הלב לדיבורי התפילה, ומתלהב הלב, ומתחיל להפעיל את כל האברים, בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה'!

כי 'כשאדם מתפלל בכוונה, דהיינו שמקשר המחשבה אל הדיבור ומטה אזנו ושומע מה שהוא מדבר, אזי הכוחות נמשכין ממילא לתוך דיבורי התפילה. כי כל הכוחות מצפין ומסתכלין תמיד על זה שיומשכו ויכנסו בתוך דיבורים קדושים, על כן כשמתפלל בכוונה נמשכין ונכנסין כל הכוחות שלו ממילא לתוך התפילה וזוכה להתפלל בכח גדול אף על פי שאינו מכריח עצמו לזה" (שיחות הר"ן, טו).

וכן גם לגבי הקול; ככל שהאדם מכוון בתפילתו ומגיש את מתיקות דיבורי התפילה, מתרומם קולו. כי "כמו שהקול מעורר הכוונה, כן להיפך, הכוונה מעורר הקול. שכשמתפלל בכוונה ונזהר להכניס כל לבו ומחשבתו בתוך דיבורי התפילה, אזי ממילא יתעורר קולו להתפלל בקול כראוי. וכן נראה בחוש כמה פעמים" (שם, רצא).

כך, שכשמקיימים בפשיטות את עצותיו של רבינו בענין התפילה, הופכים להכרח "לחיות אש ממלכות, היינו בחינת הכשרים התמימים המקורבים לצדיקי אמת, שהם מתפללים בחיות והתלהבות, ורועשים ובוהרים לה' יתברך כלבת אש" (ליקוטי הלכות, נזיקין ד, כח).

ומי שהמנועים שלו לא 'רועשים ובוהרים כלבת אש', כנראה שעדיין לא המריא...

בפסח צועקין בתפילה!

אך מאידך, אסור לנו לשכוח:

על אף שההתלהבות היא תוצאה מהשקעה נכונה בכוונת הלב בתפילה, אנחנו אמורים גם לעשות פעולות מעשיות למשוך אותה אלינו.

רבינו השתוקק "להחזיר העטרה ליושנה, שיחזרו להתעורר להתפלל בכוונה והתלהבות וכח גדול כמו החסידים הראשונים שהיו בימי הבעל שם טוב זכרונו לברכה ותלמידיו הקדושים שהיו בדורות שלפנינו" (חיי מוהר"ן, עח). וגם אם לפעמים הלב סתום, אסור לנו להמתין עד שההתלהבות תבוא מאליה.

שלא כמו במשל המטוס - הרעש וההתלהבות בעבודת ה', היא מעלה חיובית בפני עצמה, ולא רק תוצאה הכרחית. ולפעמים, דווקא הרעש של המנועים, הוא זה שיביא להמראה...

וכפי שהדריכנו רבינו:

"בענין התפילה, לפעמים אין להאדם שום התלהבות בהתפילה, וצריכין לעצמו להצטוו לחמימות ולב בוהר להתפילה. כמו למשל שנמצא לפעמים שהאדם עושה לעצמו רוגז עד שבא בכנס ונתרגז, כמו שאומרים העולם בלשון אשכנז 'ער שניצט זיך איין רוגז'. כמו כן ממש בקדושה בענין התפילה צריכים לפעמים לעשות לעצמו רוגז ויעשה לו חמימות ותבערת הלב בדיבורי התפילה, אזוי וזיא איינער שניצט זיך א רוגז, ועל ידי זה יבוא אחר כך באמת להתלהבות וחמימות הלב בהתפילה, ויזכה שיבער לבו להשם יתברך, ויתפלל בהתלהבות גדול" (שיחות הר"ן, עד).

בתורה ה' - התורה הראשונה בליקוטי מוהר"ן המדברת על חמץ ומצה - מדבר רבינו על ה'רעמים' הנוצרים מהקול שהאדם מוציא בכח בתפילתו, ומיישרים את הלב מעקמימותו.

בדבריו מפרש רבינו את המימרא הידועה "הקול מעורר הכוונה", ומפירושו עולה שישנם בכך שני שלבים. וכדבריו של רבי אברהם בר"ר נחמן: "יש לפרש כוונתו בפירושו להמאמר 'הקול מעורר הכוונה' בכפלים לתושיה, שבתחילה הקול מעורר כוונת המוח, ואחר כך חוזר ומעורר ומיישר כוונת הלב" (ביאור הליקוטים, תורה ה, אות ג).

המטרה הראשונה של הקול היא לעורר את כוונת המוח. שכן, לפעמים המוח אטום, ואף 'מוחמץ' בריבוי של מחשבות חיצוניות וזרות. ולשם כך, עלינו להוציא את דיבורי התפילה בכח ובקול, כדי ליצור 'רעמים' ולפתוח את המוח מאטימותו... וכשהמוח נפתח ושומע את דיבורי התפילה, 'יורדים ה'רעמים' אל הלב המעוקם, וגם הוא מתחיל לכוון ולהתלהב.

ללמדך, שכדי לעורר את המוח והלב, חייבים להשתמש עם 'רעמים'! כשהמוח 'מוחמץ' ומוקף בסטרין אחרנין - אנו חייבים לקיים 'אָער חית קנה', ולצעוק את דיבורי התפילה בקול רעש גדול. כדי לגרש בכח הגערה והקול את כל המחשבות החיצוניות וההרהורים הרעים, המקיימים את המוח ואוטמים ומחמיצים אותו (עיי' היטב בתוך התורה בסעיף ד' וביבלי"ק אות ב').

כשהלב עקום, חייבים ליצור רעמים, שיפשיטו את העקמימות. "ורעמים הוא בחינת קול שאדם מוציא בכח בתפילתו, ומזה נעשה רעמים" (ליקוטי מוהר"ן, ה).

זוהי קדושת ה"מצה" - להילחם עם המחשבות הזרות והרעות, האוטמים את המוח מלהקשיב לדיבורי התפילה, ומחמיצים אותו. "כי מצה לשון מריבה. צדיקיא עבדין מצותא בסטרין אוחרנין, דלא יתקריבו למשכנא קדושה" (שם). ובכח ביעור החמץ ואכילת המצה הקדושה, אנו מנשכים עלינו את הכח לריב עם ההרהורים המחמיצים ואוטמים את המוח מלכוון דיבורי התפילה, ולבער אותם כליל (עיי' הערת המעתיק בקיצור ליקוטי מוהר"ן על תורה ה, סוף אות י"ב).

כמה נפלא, שדווקא בימי הפסח הקדושים, בהם אנו נזהרים ממשוהו 'חמץ' וניזונים רק מ'מצה' - אנו מזהרים ביתר שאת, ליצור 'רעמים' בתפילתנו...

"בפסח צועקין בתפילה" - אומר לנו רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ר"א), ואף מוכיח מהתרגום על איכה שכך היה כבר בזמן שבית המקדש היה קיים, שבפסח היו שומעים את רעש קול התפילה ביתר שאת ויתר עז (ליקוטי מוהר"ן, רא, עיי' שם).

שכן, בימים אלו, הזמן גרמא להתחדש מחדש במלחמת ה'מצה' עם 'חיימוץ' המוח; להוציא את דיבורי התפילה בכח ובקול גדול, ליצור 'רעמים', ולגרם למח וללב להקשיב לדיבורי התפילה ולהתלהב מהם.

פולמוס ה'תכלת'

במסגרת 'עמוד ההלכה' אנו מתחילים כעת הלכות ציצית, והיא שעת הכושר ללמוד את ההלכות כדי לקיימם בהידור הראוי, ומאד הפליגו חז"ל בגודל השכר למי שנוזהר בה; אמרו **בגמרא מנחות** (מג): "רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחסר, שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק, ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם" ע"כ.

בסוף הלכות ציצית **בשולחן ערוך** כתב המחבר (ס"ח כו ט"ו): "גדול עונש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר 'לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה', והזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכניה". וכתב **המשנה ברורה** (ס"ח ס"ק כו) שמשמע מן הכתובים שהיהודים שיישאו בצדקתם לקראת בואו של משיח צדקנו יהיו מצוינים במצוה זו, ועל זה נאמר בזכריה (ח כג) "כה אמר ה' צְבָאֹת-בְּיָמַי הִנֵּה אֲנִי יֹחֵזְקוּ עִשְׂרֵה אָנָּשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחַיִּיקוּ בְּכַנְפֵי אִישׁ יְהוּדִי לְאֹמֶר נֶלְכְּהָ עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֻקִּים עִמָּכֶם".

יש להעיר, שאמנם בזמן הזה יש איסור מדרבנן לדעת כמה ראשונים להטיל ציצית על בגד של פשתן, מחשש שיטיל חוטי צמר של תכלת על כסות לילה שפטורה מן הציצית ונמצא עובר על איסור כלאים שעטנז שלא במקום קיום המצוה. וגם בזמנינו שאין מטילים תכלת לא בטלה האיסור. ונפסק **בשולחן ערוך** (ס"ח ט"ו ס"ז) שיש לחוש לשיטה זו ואין לעשות טלית בת ארבע כנפות של פשתים לכתחילה.

ציצית לכן בלי תכלת

חז"ל נתנו דגש מיוחד על חוטי התכלת שבציצית, וכינו בכל מקום את מצות ציצית בלשון 'תכלת'. התכלת הוא הסמל של הציצית, שעל ידי זה מתקיים מה שכתוב 'זכרתם את כל מצות ה', כלשון **הגמרא** (מנחות מג): "תניא היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לתכא הכבוד". וכן כתב **הרמב"ן** (מלחמות מנחות יד): בשם **רש"י** 'דעיקר מצוה בתכלת, והמקיים לכן בלא תכלת אין כאן מצוה שלימה'. אמנם **החיד"א** (ברכ"י ס"ח סק"ד) הביא בשם **האר"י** שאף בזמן הזה שאין לנו תכלת צריכים להסתכל על הציצית הלבנים ולכוין כאילו יש בו תכלת, דאזתה ההארה לא נפסקה.

ובמשנה במנחות (לח) יש מחלוקת תנאים האם חוטי התכלת וחוטי הלבן מעכבים זה את זה. כלומר, אם אחד מטיל על כנפות הטלית רק חוטי לבן ללא חוטי תכלת, האם הוא מקיים המצוה ומותר ללכת בטלית כזה, או שאינו מקיים המצוה כלל והרי זה כהולך בגד של ד' כנפות בלי ציצית, והרי זה כמי שנוטל לולב בלי אתרוג שאינו מקיים כלל המצוה. ולמעשה פסקו **כל הראשונים** שאינם מעכבים זה את זה; כך פסק **הרמב"ם** (פ"א ה"ה): 'התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת, כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו'. וגם **הבעל המאור** (שם) נטה מתחילה לומר שהתכלת מעכב את הלבן, אבל בסוף כתב: 'מנהג קדמונינו הבאים אחר הרי"ף לסמוך על הרי"ף כאשר ישאל איש בדבר האלקים, ועליו פשט המנהג בינינו כמו שהוא נהוג היום (ללבוש לבן בלי תכלת), ונחננו מה לחלוק ולשנות ועל כן אנו נושאין יוצאים בעקבי הראשונים' (ועיי' שם במלחמות). וכך נפסק

בדיקת חמץ בדירה שאינו בשימוש קבוע

היה חמץ שלו חייב לבדוק, כיון שהדירה שייכת לו ויש לו המפתח. ויש שרצו לומר, שכיון שהשתמשו בדירה זו בפעם האחרונה שלושים יום קודם פסח, הרי זה כמי שעזב את ביתו קודם שלושים יום שלא חל עליו חובת בדיקה וסומך על הביטול (ס"ה תלו ס"א). וכן מובא בשם **הגרש"א** ז"ל (הל"ש פ"ה הע' 91) דהדין של יוצא בשיירא קודם ל' יום הוא לאו דוקא כשעזב את ביתו ונוסע לעיר אחרת, אלא גם אם יוצא מדירה זו וקובע את דירתו בדירה אחרת בעיר זה.

ויש לחלק, שהיוצא בשיירא אינו יכול לחזור לדירתו כלל וכלל, וגם מי שעובר מדירה לדירה בעיר אחת הרי עוקר עצמו לגמרי ממקום דירה זו. מה שאין כן באופן זה שהדירה משמש כדירה משנית ואינו תחליף לעיקר דירתו, לא גרע ממרתף ומחסן שהדרך להכניס שם חמץ שחייב בבדיקה בנסיף לדירתו העיקרית (ובספר בדיקת חמץ וביעורו פ"ח הל"ח החמיר גם בעוקר דירתו לזמן בעיר זה עיי"ש, ודוק בס"י תלו ס"א).

אמנם נראה, שכיון שעשו היורשים מכירת חמץ לגוי קודם פסח, אף שלא כיוונו בפירוש למכור הדירה, כיון שהדרך לכתוב שמוכרים החמץ 'בכל מקום שהיא' ממילא נכלל גם החמץ שבדירה זו בכלל המכירה, ואם אמת הדבר שיש חמץ בדירה זו הרי זה שייך לגוי ואין לו מה לבדוק ולבער, ואין חיוב לבדוק החמץ מחשש שמא יבוא לאכול חמץ השייך לגוי בדירה שאין דעתו להיכנס שם, ואינו דומה לשוכר בית שנכנס בו לאחר הפסח שהחמץ שנמצא שם היא ברשותו וזוכה בה (עיי' משנ"ב ססי' תלו).

מעשה שהיה, במשפחה אחת שהיה להם דירה בירושה מאביהם בעיר בני ברק, והיות שטרם חילקו את הירושה נשארה הדירה ריקה ולא היו גרים בתוכה, אבל מפעם לפעם היה קורה שבני המשפחה היו מגיעים שם לאכול או לישון, ובדרך כלל מי שהגיע היה אחראי לנקות ולסדר את הדירה כמו שהיה בעת קבלתו. והנה קרה באמצע פסח בימי חול המועד, שאחד מהיורשים נזכר שאף אחד לא עשה שם בדיקת חמץ כדין קודם פסח, ולאחר בדיקתו התברר שלפני כחודשיים ושלוש קודם פסח השתמשו בדירה זו. ונשארה השאלה: האם אחד מהאחים חייב ללכת לעשות בדיקת חמץ כעת באמצע חול המועד, כמו שנפסק **בשולחן ערוך** (ס"ה תלו ס"א) שמי ששכח לבדוק חמץ בערב פסח צריך לעשות בדיקת חמץ באמצע החג.

יש שטענו, דמכיון שאין אחד מבני המשפחה גר בתוכה בקביעות, ואין דעת אחד מהם להיכנס בו במשך ימי החג, אינו חייב בבדיקת חמץ. שעיקר תקנת חז"ל קיים כל אחד בבדיקת חמץ שבביתו, וחובת הבדיקה בדירה זו היא רק כדי שלא יבואו לאכול, וכיון שאינם רגילים להיכנס לדירה בפסח זו אין חייבים בבדיקה ויכולים לסמוך על הביטול.

אבל לכאורה לא משמע כן מדברי **המשנה ברורה** (ס"ה תלו סק"ז) שכתב דהמשכיר בית לחבירו ומסר לו המפתח קודם ליל י"ד חייב השוכר לבדוק הבית אף שאין דעתו לכנס לדור שם עד אחר הפסח. הרי שגם אם אין דעתו להיכנס לדירה בפסח וגם לא

בפשטות בשולחן ערוך (ס"ח ט"ו ב).

רבינו בחיי (במדבר טו לח) כותב שעיקר המצוה הוא בחוטי הלבן, ולכן עכשיו שאין לנו תכלת מניח הלבן בלא תכלת, כי הוא העיקר. ומובא **בגמרא** (מג) שהמתעצל ואינו מניח חוטי לבן ענשו יותר קשה ממי שאינו מניח תכלת, שיותר נבקל להשיג חוטי לבן משל תכלת.

התכלת בזמן הגמרא

בתקופת הגמרא היה מצוי ציציות תכלת, כך רואים **בגמרא מנחות** שמוספר על אמוראים שהלכו עם חוטי תכלת. וגם אחרי חתימת התלמוד בתקופת **הרבנן סבוראי** היה אפשר להשיג חוטי תכלת לציצית, כפי שמוספר **בגמרא** (מנחות מג) שבשנות רב אחאי הביא מומחה אחד תכלת לפני רב אחאי ובדקו ונמצא כשר, ורב אחאי היה מתקופת רבנן סבוראי (רבנן סבוראי ותלמודם את ד).

אכן גם בזמן חז"ל היה התכלת יקר המציאות ולא היה נמצא כל כך בהישג יד. כמו שאמרו **בגמרא** (שם מד) "חלזון זה גופו דומה לים, ובריייתו דומה לדג, ועולה אחד לשבעים שנה, ובדמו צובעין תכלת, לפיכך דמיו יקרים". והיו מניעות גם מצד הממשלה להתעסק עם צביעת צמר לתכלת, כפי שמוספר **בגמרא**

סנהדרין (ב.א): "זוג בא מרקת [-מטבריה], ותפשו נשר [-תפסוהו חיל רומיים] ובידם דברים הנעשה בלזו ומאי ניהו תכלת [-צמר תכלת צבוע מדם חלזון הנקרא לזו], וכן כתב הרחמים ובזכותם יצאו בשלום". ובזכות **הרמב"ן** (שמות כח ב) בזמנו: "והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך גוים", שהתכלת היה סמל של בגדי מלכות כמו שכתוב 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן', ולא היו מניחים לסתם אנשים להתעסק עם זה.

מהות התכלת

כשאנו דנים על צבע התכלת יש לדעת שבזמנינו השתנה אופן הצביעה לגמרי ממצוי הקודמים; כיום לוקחים שמן צביעה העשוי מחומרים כימיים שונים ומושחים את זה על כל דבר שרוצים, ועושים כל מיני טכניקות שייחפס הצבע על החפץ. אבל בעבר היה חכמת הצביעה מלאכה שלימה; היו צריכים להמציא דברים טבעיים שאפשר להפיק מהם צבע המתקיים, ולהמציא כל מיני פתרונות אך ייתפס הצבע על החפץ באופן שיתקיים, וזו הייתה מלאכה קשה מאוד. וזה **המשך בעמוד י"ב**

ועל למוד הפוסקים הוהיר מאד מאד פיותר מפל הקמודים... והוא תקון גדול מאד מאד... ואמר, שפלא איש ישראלי מהיב ללמד בכל יום ויום פוסקים ולא יעבר.

בעז"ה ניתן לשמוע שיעור בעמוד היומי מידי יום בשלוחה 433 בקול אנ"ש

פולמוס ה'תכלת'

היה אחד מהדברים הקשים בצביעת התכלת, שהיו צריכים למצוא חלזון טבעי שיש לו צבע תכלת כעין הרקיע ולצבוע עם זה את הצמר באופן שייתפס צבעו הטבעי ויתקיים, וכלשון הרמב"ם (פ"ב ה"א): "התכלת האמורה בציצית צריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביופיה ולא תשתנה, וכל שלא נצבע באותה צביעה פסול לציצית אף על פי שהוא כעין הרקיע". והרמב"ם בהמשך דבריו מפרט איך ניתן לצבוע צמר בדם חלזון שיעמוד ביופיה, וכתב עליו **הכסף משנה**: "זה כתב רבינו מדעתו שזה דרך הצבעים".

ובזמן התורה לא היה נהוג להפיק צבע, רק צבע טהור מבעלי חיים, וזה היה משמש לסמל של גינוני מלכות. וכך כתב האדמו"ר מראדז'ין בספרו **פתיל תכלת** (עמ' 6): "כולם יודעים שבימים הקדמונים כשהלכו ישראל במדבר ערב והמצרים היו יודעים לצבוע צבעי תכלת טובים מאד ומתקיימים בדם ממיני בעלי חיים מחיות הים, כי נמצאו הרבה חנוטי מצרים מחותלים בחתולים מצובעים אשר המה מונחים יותר משלשת אלפים שנה וצבעם התכלתי קיים ביופיו, וכן נודע להם מרשימת דברי הימים הקדמונים שעלה ליטרא צמר צבוע תכלת במחיר אלף דינר". אבל בתקופה יותר מאוחרת התחילו לעשות חיקויים שונים של צבעים, והתחילו להפיק צבעים גם מצמחים, והצבע שיצא מצמחים לא היה טהור כל כך וגם לא היה מתקיים כל כך, ועל זה אמרו חז"ל **בבבא מציעא** (א"ב): "אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא", כי קלא אילן הוא צבע שדומה לתכלת אבל הוא מופק בצמחים ולא מבעלי חיים, ואין צבעו כשר לתכלת.

כמובן שאפשר לעשות חיקויים גם מצבע החלזון, וגם מי ששייך את החלזון צריך לדעת את שיטת הצביעה של התכלת, שיהיה מקורי כמו בזמן התורה. שאם ניקח כיום חלזון ונצבע אותו בשיטה חדשה שלנו, אי אפשר שיהיה כשר, שזה צריך להישאר צבע הטבעי ושיהיה עומדת ביופיה כמו בזמן התורה. וכך כתב הרמב"ם **בפירוש המשניות** (מנחות פ"ד ה"א): "ואינו אצלנו היום לפי שאין אנו יודעים צביעתו, לפי שאין כל גוון תכול בצמר נקרא תכלת, אלא תכלות מסוימת שאינה אפשרית היום, ולפיכך אנו עושים הלבן לבדו", ע"כ.

גניזת התכלת

כבר בימי חכמי הש"ס אנו רואים שלא היה מצוי תכלת בכל מקום, לראשונה אנו מוצאים כן **בספרי** (פיסקא שני'): "אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך מכזיב לצור ומצאתי זקן אחז, ומרתי לו פרנסתך במה, אמר לי מחלזון, אמרתי לו וכי מצוי הוא? אמר לי, השהים שיש שמוטל בהרים, וסממיות מקיפות אותו, ואין לך אדם שהולך לשת שאלו סממיות מכישות אותו ומת ונימק במקומו. אמרתי ניכר הוא שגנוז לצדיקים לעתיד לבוא", ו**במדרש רבה** (שלח י"ח) מובא ש'נגזזת התכלת' בזה הלשון: "מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה, אימתי כשהוא תכלת, ועכשיו אין לנו אלא לבן שהתכלת נגזז".

בתקופת הגאונים כבר לא היה כלל תכלת; **בתשובות הגאונים** (שע"ת סי' קטנ) מובא תשובה **משר שלום גאון** שכותב בתוך דבריו: "כשהיה תכלת ביד ישראל כשהיו מטילין ציצית לבגד כך היו עושין...". הרי שבזמניהם כבר לא היו מטילין תכלת. וכן אפשר לראות בתשובה של **רב שמואל בר חפני גאון** (הל' ציצית פ"ט) שכותב: "ובאה אלינו הידיעה שהיה נצבע באון בעלי חיים מימי שנקרא חלזון, הרי שכתב רק שבאה אלינו ידיעה שהיה מקדמת דנא.

וכך אנו רואים שהיה הדבר פשוט אצל כל הראשונים בין חכמי ספרד ובין חכמי אשכנז שאין תכלת מצוי. ה**רי"ף** (ה"ק יד) כותב: "והאידינא דלית לן תכלת רמינן ליה", **הרמב"ם בפירוש המשנה** (הג"ל) ו**בתשובה** (סי' קלה) כותב: "עכשיו הואיל ואין לנו אלא לבן לבד", וכן כתבו ה**תוספות** (לה: ד"ה אלא): "ואומר רבינו תם דעכשיו שנותנים ד' חוטים ב' משום לבן וב' משום תכלת וכופלן לשמונה". וכן כתבו ראשונים נוספים.

הטעם שנגנזה

כפי שהבאנו, כותב הרמב"ם **בפירוש המשנה** שהתכלת

נפסקה מחמת חוסר מסורת, שאין אנו יודעים איך להפיק את הצבע הטבעי מהחלזון ולצבוע עם זה הצמר באופן שייתפס על הצמר בצורה טבעית ומתקיימת.

הסיבה שנפסקה המסורת יתכן מחמת שלשה דברים דלהלן: אפשר שמשום שהחלזון היה יקר המציאות והיו רק מומחים מיוחדים שידעו איך לצבוע את זה, על כן ממרוצת הגלויות נפסק המסורת בזה. ואפשר שמחמת גזירת המלכות שאסר להתעסק בצביעה לא היה אפשר להעביר את המסורת מפה אל פה. ויתכן גם שכשנכנס בשוק צבע קלא אילן מצמחים והפסיקו להשתמש עם דם חלזון נמנעו ההכמה בזה ונפסקה המסורת.

ובספר המספיק **לרבי אברהם בן הרמב"ם** (פרק לג) כותב הטעם: "ומשום אי הכרת דג זה על ידי מסורת מדויקת, נמנעה מהמאחרים עשיית התכלת". כלומר, לא רק שאין לנו מסורת איך להפיק את הצבע ולצבוע, אלא שאין לנו מסורת כלל על מהות החלזון. וכך כתב הרמב"ם (ה"ב סי' תרפח): "אפשר שעד היום החלזון מצוי, אלא שאין מכירין אותו או שאין יודעין לצדו, כי אינם צריכים לו שצבע הדומה לתכלת מצוי הרבה וצובעין אותו באופן אומנות שאינו עובר אפילו על ידי גיהוץ".

גילוי התכלת על ידי האדמו"ר מראדז'ין

כידוע האדמו"ר מראדז'ין ז"ל קם בשנת תרח"ם ועשה גדולות ונצורות להחזיר מצות תכלת בציצית, וטענתו בפיו שבזמנינו כבר הופסקו הסיבות שמחמתו נגזזת התכלת מהישג יד, ואפשר להמציא בחזרה את החלזון ולדעת דרכי צביעתו. הוא מתאר שנסע למדינת איטליה בעיר נעאפולי למקום שיש שם אוסף של חיות ורמש הים בתוך בנין גדול של אבנים שנבנה בתוך מעמקי חוף ים התיכון, ושם ראה את החלזון חי וחקר אחר כל מעשיו. ומצא י"א סימנים התואמים עם החלזון שנזכר בספרי חז"ל, והוא נקרא 'דג הדיו'. וחקר אצל המומחים הצבעים ועשה נסיונות ומצא פתרון איך להפיק צבע מחלזון זה ולצבוע ממנו צמר באופן שייתפס ויתקיים.

כידוע בזמנו התעורר פולמוס גדול בדבר זה, והרבה גדולים התנגדו על חידושו וכפי שרואים בספרו **עין התכלת** (עמ' 1), והביא שם מה שהשיב עליו **הבית הלוי**: "הגאון אבד"ק בריסק דליטא מסר טעמו ונימוקו בדבר מיאנו במצות התכלת לאחד ממיוחדיו, אחר הלשון: כבוד מעלתו לא ביאר בדבריו מה זאת מצא אחר שנשכח, אם מציאת הדג או הוצאת צבעו. ורק אחרי אשר כבוד מעלתו יברר זאת, יהיה בזה דבר הנשכח והוא מצאה ואז נהיה מחויבים לשמוע אליו וללבושו. אכן אם נאמר כי הדג היה במציאות וגם הוצאת צבעו היה ידוע בכל זמן מהזמנים שעבר עלינו מעת שפסקה התכלת מישראל ועל כל זה לא לבשוהו אבותינו ואבות אבותינו. הרי הוא כאילו יש לנו בקבלה ומסורה מאבותינו כי זה הדג וצבעו איננו החלזון והתכלת אף שהוא בכל הסימנים שסמנו בו חז"ל, כי אפילו נרבה כחול ראיות לא יועילו נגד הקבלה והמסורה, ורק אחרי אשר יברר לנו כי דג זה או מלאכת צבעו נפסק ונשכח מציאתו או ידיעתו בשום זמן מהזמנים ונפסקה בזה הקבלה, אז יהיה לנו דברי ההלכה לראיה", ע"כ.

אמנם האדמו"ר מראדז'ין לא חת ולא נרתע, ויצא ללחום נגד מתנגדיו וחיבר כמה ספרים במלחמת אש קודש כדי להוכיח צדקתו, הלא הם **ספר שפוני טמוני חול**, **ספר פתיל תכלת**, ו**ספר עין התכלת**. וכך הוא כותב (עין התכלת עמ' 35): "בעזרת השם יתברך ביום ראשון דחנוכה שנת תרמ"ט אחר הרבה נסיונות ובדיקות ביגיעה רבה עלה בידי בעזרת הש"י לצבוע היורה הראשונה, ובזמן קצר לבשו איזה אלפים מישראל תכלת בציציותם. ובראשית שנת תר"ן התחלתי לצבוע מהדם אשר הבאתי ממקומו ובעזרת הש"י הרבה אלפים מישראל הטילו תכלת בבגדי ציציותם, וכחיום יותר משנים עשר אלף מישראל כבר לבשו תכלת, ובעזרת הש"י בכל יום מוסיפים והולכים ומחבבים מאד המצוה היקרה הזאת בכל לב".

כפי הידוע רבי **עקיבא יוסף שלזינגר** ז"ל בעל **לב העברי**

החזיק עמו ולבש התכלת, והגאון **המהרש"ם מברעזאן** ז"ל לבש התכלת מספק בצניעה. וכן ידוע ומפורסם על החסיד הקדוש **רבי אברהם בן רבי נחמן** ז"ל שפגש עם האדמו"ר מראדז'ין ושוחחו שניהם על זה, ורבינו רבי אברהם בן רבי נחמן ז"ל הסכים עמו, ועל פיו נהגו חלק מחסידו ברסלב ללבש תכלת ראדז'ין עד היום (יש שפירסמו על מכתב מההר"ש מאוסטרופוליא שמצאו בענין התכלת, וכבר מחו על קדקדם שהמכתב מזויף מתוכו. ואכמ"ל).

וידוע שהרה"ח רבי **לוי יצחק** ז"ל לבש תכלת באומאן, ואילו כאן בארץ ישראל נמנע מלבושו, באמרו שבאוקריינא היה את התכלת של הראדז'ינער שהסכים לזה ראב"ר נ, אבל כאן בארץ ישראל ראה כמה שינויים בתכלת.

המתנגדים לחידושו

כפי האמור, **הבית הלוי** התנגד לחידוש התכלת בטענה שעצם הדבר שבמהלך תקופת הגאונים והראשונים עד ימינו לא נהגו בתכלת, הרי זה כאילו נקבע מסורת שאין לנו תכלת ואי אפשר לילך נגד זה. ו**בספר מעשה איש** (ח"א עמ' קלב) מסופר **שהחזון איש** אמר שאפילו ספק אין בזה, לפי שכל חכמי הדור בזמנו של האדמו"ר מראדז'ין חלקו עליו, ויחיד ורבים הלכה כרבים.

גם **הערן השולחן** (סי' ט ס"ב) כותב: "ודע שזה שנים ספורות שאחד התפאר שמצא החלזון ועשה ממנו תכלת והמשיך אחריו איזה אנשים, אך לא היה לו שומע מגדולי הדור ומכלל ישראל, ונתבטל הדבר עד כי יבוא גואל צדק במהרה בימינו".

ובשו"ת ישועות מלכו (סי' א) **לאב"ד קוטנא** לאחר שהאריך בזה מסיים: "ודאי שאין לנו להחמיר ולחוש לצבוע חוט מדם דג ידוע אחר, שכבר הוזק אצל ישראל זה יותר מאלף שנה שנגזזת התכלת ופגשו לשון הספרי, ומדרשו של הארי" ז"ל מסכים לזה, אמנם לבוא בקטנות ומריבות אין לנו אחר שהציצית של לבן כשרים גם כשהם צבועים", ע"כ. גם הגה"צ רבי **הלל משה העשיל געלבשטיין** ז"ל הדפיס אז **קונטרס פתיל תכלת'** בתוך ספרו אור לישרים נגד חידוש התכלת, והרבה מאמרים נדפסו לכאן ולכאן בקובצי **תלפיות** שיצא בזמנם.

ומו"ה הרה"ח רבי **משה קרמר** שליט"א בספרו **מעיינים בנחלים** (מכתב נב אות 1) כתב: "שמעתי ממו"ח ז"ל בשם הרב רבי **אברהם שטערנהארץ** ז"ל בשם **הרב מטשערין** ז"ל שהתנגד לזה מאד. ומה שאומרים שענין תכלת אצל אנ"ש נובע ממגילת סתרים, כפי מה ששמעתי והבנתי אני ממו"ר הרה"ח רבי **לוי יצחק** ז"ל אינו כן, אלא פשוט רבי אבר"נ מדיליה סבר כן שהענין הוא אויסגיאהלטיין על פי נגלה, ולא שקיבל כן מרבינו", ע"כ.

טעמי המתנגדים

כמובן שאי אפשר להביא כאן את כל הנידונים וההוכחות שבדבר, אך נביא כאן בקוצר את ארבעת עיקרי הסיבות שמחמת זה מיאנו הגדולים לקבל חידוש התכלת:

חסר מסורת

א. כל חפץ של מצוה יש לו מסורת מדור הקודם ובלא זה אי אפשר לנו לקיים את המצוה בכלל; אם לא היה לנו מסורת מה זה אתרוג ומה זה לולב, לא היינו יכולים לקיים את המצוה על פי מחקרים והוכחות במילת 'כפות תמר' או 'פרי עץ הדר' (עי' בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ ד"ה וכאשר אסף). וכן כל הלכות סת"ם נפסקים רק על פי המסורת מדור הקודם, צורת אותיות ודרך עשיית תפילין מזוזות וציצית, והרבה פעמים אנו מוצאים כתבים עתיקים עם צורות אותיות משונות ואין אנו סומכים על זה רק מה שקיבלנו מדור הסמוך אלינו. וכן כל ישעורי זכית וכביצה הכל הולך על פי המסורה ולא על פי המחקר בלבד (עי' כעיל"ז חזו"א סי' קפ).

ומטעם זה לא מצינו שנכתבו מסכתות מיוחדות על ציצית מזוזה ותפילין, ורק דרך אגב נזכרו ההלכות במנחות, לפי שעיקרי הדברים ניתנו במסורת. וכיון שבענין תכלת אין לנו מסורת מברותינו בדורות שלפנינו מהו החלזון ומהו דרך

חינונו ש"עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבני אחיהם בכל דור ודור", וכי גם אנו כלולים באהבה זו, וגם אנו מיועדים לגאולה. **וידיעת אהבה נפלאה זו היא שמולידה את הכיסופים, כי אם יש לנו אוהב נאמן כזה, הרי ברוצנו להתקרב אליו ולשוב אליו באמת.**

וכך כותב מוהר"ת על תכליתו של הסיפור הקדוש בלילה קדוש זה: **"עיקר הסיפור מיציאת מצרים ומכל הניסים והנפלאות שה' יתברך עושה עמנו בכל דור ודור ובכל שנה ושנה ובכל אדם ואדם בכלל ובפרט, שהוא מצוה גדולה - הכל הוא בשביל להתעורר על ידי זה לשוב לה' יתברך, על ידי שאנו רואים ריבוי חסדיו ונפלאותיו שהוא מסבב עמנו לטובתנו כדי לזכותנו לחיים נצחיים להכיר אותו יתברך, ועל כן ראוי לנו להתעורר באמת להתקרב אליו יתברך.** ועל כן צריכין להרבות לספר בהם בבחינת 'כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח', עד שזנכה לעורך ריבוי רחמיו וחסדיו על ידי זה, עד שיעורר אותנו בשלמות" (ליקוטי הלכות, נדרים ה, ז).

השיר יהיה לכם כליל התקדש חג', עלינו לספר את הסיפור הקדוש הזה ולפרסם את הניסים הללו גם לעצמנו ולהעמיק להשריש זאת בלבנו, שיש לנו אב רחמן אוהב נאמן האוהב אותנו באהבה עצומה ונשגבה, ולעורר בלבנו שמחה עצומה על כך.

השמחה שהיא האהבה הנה מיסודי העבודה בלילה קדוש זה, וכפי שכותב מוהר"ת: **"השמחה והשירה היא עיקר הגאולה והחירות, וזהו בחינת גודל המצוה לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, כי סיפור יציאת מצרים ומספריים בתוקף הניסים שעשה עמנו השם יתברך בגאולת מצרים, ומברכים ומהללים לשמו הגדול**

יתברך על זה, זה בחינת עשרה מיני נגינה, בחינת שמחה. ועל כן עיקר הספור ביציאת מצרים בליל פסח הוא על היין דייקא שהם הארבע כוסות של יין, כי יין הוא בחינת שמחה" (שם, פ"ד ג, טו). בלילה זה אנו מעוררים שמחה ואהבה לה' ומתעצמים באמונת אהבתו אותנו, והיא שמולידה אחר כך כיסופי התקרבות לאוהבנו האמיתי.

זהו אם כן המכוון בכל עבודתנו בלילה זה: לעורר שמחה הודאה ואהבה בינינו לבין קוננו, מה שיביא בסופו של דבר לכיסופים חדישים, לקבלת הכח לקיים התורה מחדש! כל אחד בגלות נפשו צריך לעורר תקוה חדשה מכח האהבה שאין לה קץ, לרצות לצאת מעתה מרע ולזכות לקבלת התורה מחדש. וכפי שמרחיב מוהר"ת במקום נוסף וכותב: "על כן מחוייבים לזכור יציאת מצרים בכל יום ערב ובוקר, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, כי כל התחלתנו עתה לצפות לישועה עדיין ולהתקרב לה' יתברך הוא על ידי יציאת מצרים. ומזה נלמד להבין גם בפרטיות הניסים והנפלאות שה' יתברך עושה עמנו בכל דור, עד שגם בפרטי פרטיות עושה ה' יתברך ניסים רבים עם כל אחד ואחד בכל יום ויום, שעל זה אנו מודים לו יתברך בכל יום, שזהו בחינת תודה, שעל ידי זה יכול כל אחד להתקרב לה' יתברך. כי על ידי זה דייקא שמודים לו יתברך על כל הניסים, על ידי זה דייקא יכולים להיכנס בתהילה, להתפלל ולהתחנן לפניו יתברך" (שם, פ"ד, טו).

וההסבר לכך הוא: 'כי על ידי שמוצא הרחבה בתוך הצרה עצמה ועוסק יהדות ולהלל לה' יתברך על כל החסדים שכבר עשה ה' יתברך עמו מעודו, ועל כל ההרחבות שמרחיב לו גם עתה, על ידי זה דייקא יוכל להתפלל ולהתחנן לה' יתברך ולשפוק שיחו לפניו, לפרש כל שיחתו לפניו יתברך, ולהתחנן מאלפיו: הלא כבר חסדך גדול עלי שהצלת נפשי משאלו תחתיות להיות בכלל זרע ישראל עבדיך, חוס וחמול עלי גם עתה והוציאני מהצרה והיסורים והדחוקת" (שם, יב).

הבה נטה אוזן ונעורר את הלב בלילה קדוש זה לכל הנאמר והנעשה, נגילה ונשמחה בישועתו ונאמין באהבתו, ונעורר מחדש בלבנו מכח זה כיסופים חדישים. **התכלית של 'ליל הסדר' הוא 'רצצה' - התעוררות של רצונות וכיסופים להשם יתברך, מכח אמונתנו שאנו רצויים לפניו.** ואז משתפכת הנפש ב'שיר השירים' שְׁפָל כולה כיסופי אהבה לבוראנו אוהבנו.

"כי פסח הוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, כי אז הוא עדיין קודם מתן תורה, ובתחילת ההתקרבות אזי העיקר הוא רק ההשתוקקות והכיסופין דקדושה. כי עדיין אין יודעים כלל מה לעשות, כי עדיין לא קיבלו את התורה, ואזי העיקר הוא רק ההשתוקקות והכיסופין דקדושה. ועל ידי אלו ההשתוקקות והכיסופין דקדושה זוכים אחר כך לקבלת התורה בשבועות, כי כל אחד מ ישראל אפילו הפחות שבפחותים צריך לקבל את התורה בכל דור ודור, ואי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי החסד בחינת 'פסח', היינו על ידי ההשתוקקות והכיסופים דקדושה! שצריך להרגיל עצמו מאד שיהיה לו כיסופים והשתוקקות דקדושה שיכסוף וישתוקק ויתגעגע מאד תמיד מתי יזכה להתקרב לה' יתברך באמת, לצאת ממדרגתו הפחותה והשפלה ולהיכנס אל הקדושה באמת לשוב אליו יתברך. ואז זוכים לבחינת קבלת התורה, כפי ההשתוקקות והכיסופים דקדושה שהיה לו. היינו שזוכה אחר כך באמת שיתמלא רצונו שיזכה לקבל את התורה, דהיינו לקיים את כל דברי התורה באמת, שזה עיקר בחינת קבלת התורה" (ליקוטי הלכות, דם ה"א).

נלל ונספר, נשיר ונזמר, ובכח קדושת כל המצוות הנשגבות בלילה מופלא זה, ובשמחת כל ימי החג הבעל"ט, נזכה להאמין באהבתו בשלמות ונשתוקק אליו בלב שלם, עדי נזכה לצאת מגלות נפשנו ונחשק בקיום רצונו בכל עת ובכל זמן.

צביעתו והכל נבנה רק על פי דרכי המחקר אין לנו לסמוך על זה. ורק בזמן הנביאים אנו מוצאים מושג כזה ששכחום וחזרו ויסודם (שבת קד).

ומי לנו גדול מהרמב"ם שכתב בספרו יד החזקה דיני התכלת וצביעתו, ואף על פי כן כתב שאין אנו יודעים דרך צביעתו. וכן לא מצינו מאחד מן הראשונים שטרך לחפש אחר דג החילזון, אף שבדאי זה היה נמצא בכל הדורות. ויותר מזה כתב המגיד מדובנא בספר המדות (שער הדעת פרק טז) כי לולא קיבלנו שאין התכלת מעכב את הלבן בזמן הזה אפשר שהיינו מחזרים אף אחריו, וכנראה שהראשונים היה להם כוונה במה שלא חזרו אחריו.

הדבר גורם להרוס את הפסקים המקובלים

ב. עיקרי התורה נמסרו לחכמים מדור אחר דור, ובמשך הדורות ניתן רשות לגדולי הדורות להוסיף גדרים וסייגים אחרונות על הראשונות והם נעשים חלק מעיקרי התורה; התנאים הוסיפו על אנשי כנסת הגדולה, האמוראים על התנאים, הגאונים על הראשונים, והאחרונים על הראשונים, והכל נקבצו ובאו יחד ב'שולחן ערוך' הלכה למעשה, וכל מה שנפסק הלכה למעשה בשולחן ערוך הוא גופו של תורה כהוראה היוצאת מלשכת הגזית (ע"י חזו"א כלאים ס"א א סק"א).

ולפי זה, מי שבא לחדש ולהחזיר דבר שנעלם במשך הזמנים, צריך לקחת בחשבון שמחמת זה עלולים להירס כמה הלכות שהוסכם עליהם במשך הדורות, שאם החידוש אינו נכון נהרסו ההלכות בחינם. ולכן נמנעו הגדולים מלחדש דברים שנעלמו במשך הדורות, כי המקיים את התורה שקיבלנו במסורת אין עליו שום תביעה גם אם היה יכול להוסיף ולא הוסיף, אבל המשנה מן המסורת שקיבלנו ללא סיבה מוצדקת, הוא חטא.

ובהלכות יציאת אנו מוצאים כמה דברים שהפסק בשולחן ערוך מבוסס על זה שאין תכלת מצוי, לדוגמא: **נפסק בשולחן ערוך** (י"ב ס"א) שאם נפסקו ב' חוטים מן הענף ונשאר בהם כדי עניבה כשרים, כיון שנשאר שתי חוטים הראויים לתכלת,

ואילו מי שהולך תכלת ונפסק לו חוט א' של לבן וחוט א' של תכלת יהיה פסול, הגם שנפסקו לו רק שני חוטים.

גם פסק השולחן ערוך הנ"ל מבוסס על שיטות הראשונים שצריכים להטיל ד' חוטי לבן וד' חוטי תכלת, ואילו המתחדשים שינו את זה ולובשים חוט א' או ב', ולדבריהם אין זה תואם עם הפסק המקובל בשולחן ערוך.

עוד דוגמא: נפסק בשולחן ערוך (ס"ו י"א ס"ד) על פי הראשונים שאין נוהגים לעשות חוליות בציצית כיון שאין לנו תכלת, ולשיטתם צריכים להקפיד על חוליות ומשתנה הפסק המקובל.

עוד דוגמא: נפסק (ס"ו ט"ו ומשנ"ב סק"ז) שבשעת הדחק מותר להטיל יציצית של פשתים בטלית של פשתים משום שבזמן הזה אין לנו תכלת, ואין חוששים שיטיל חוטי צמר של תכלת על הטלית ויעבור על איסור כלאים אם יתעטף בזה בלילה, ואילו לשיטתם יש לחשוש לזה.

עוד דוגמא: כתב הרמ"א (ט"ו ט"ה) שנוהגים לעשות טלית וציצית לבנים על שם 'ולבושיה כתלג חיזור' ולתחילה צריכים הציציות להיות באותו גוון של הטלית, ועל הצד שחידוש התכלת אינו נכון נמצא שהולכים עם יציציות שאינם מגוון הטלית.

עורעורים על המחקר

ג. יש הרבה שרצו לסתור את עצם המחקר של האדמו"ר מראדז'ין וטענו שאי אפשר לסמוך על מחקר זה, שמגין לנו שלא היו עוד סוגי חלזונות בזמן חז"ל, הלא הרבה בעלי חיים נכחדים ונעלמים במשך הזמן, ואולי חילזון זה שהומצא אינו מפיק את אותו צבע שעל זה דיברו חז"ל. והלא יש הרבה דברים שהמחקר אינה תואם עם הבעלי חיים שעליהם דיברו חז"ל; השפן וארנבת אין יודעים שהם מעלה גרה, כל הטריפות כיום יכולים לחיות יותר מ"ב חודשים, כל התולעים שבגדים פרים ורבים, כינה פרה ורבה, ועוד כהנה.

יש שהוסיפו גם כמה הוכחות לסתור את המחקר, כי צבע החילזון 'דג הדין' אינה דומה כל כך לצבע 'פורפורה', ומצינו

לכמה אחרונים שייחסו את צבע ה'פורפורה' לתכלת (כ"ה בהערות, מקו"ח ס"י י"א אות ב, מטפחת ספרים ל"י עמדין פ"ד). ומחמת זה המציאו כמה חוקרים לאחרונה עוד שתי סוגי חלזונות, הנקראים 'מורקעס' או 'אנטונגא' בטענה שחלזונות אלו מפיקים צבע הדומה ל'פורפורה'.

טענו עוד שצביעת הצמר של הראדינזער לא נעשית בעיקר מדם החילזון רק מן התוספת של הסממנים, ויש מחלוקת בראשונים האם הצביעה נעשית בתוספת סממנים או לא (ע"י ישועות מלכו ס"ג א).

מלבד זה, הרי נפסק לגבי מראות דמים שאין אנו בקיאים מהו מראה דם טמא ומה מראה דם טהור (יו"ד סי' קפח), ולמה כאן כן נהיה בקיאים בדבר שאין לנו מסורת מהו מראה תכלת כשר ומהו מראה תכלת פסול.

ספק ספיקא בקיום מצוה

ד. כאמור, החזון איש התייחס שאין כאן אפילו ספק כיון שאין לנו מסורת על זה. ויש שטענו שגם אם נגיד שהמחקר גורם להחשיב את הדבר לספק, אין צריכים ללבוש תכלת, שהלא יש בזה הרבה ספיקות; אולי אין זה הצבע הנכון, ואולי לא נעשתה כדרך הצביעה, ויש מחלוקת כמה מספר חוטים של תכלת צריכים ללבוש. וכיון שגם לאחר הלישה נישאר עדיין בספק ספק ספיקא אם קיימנו את מצות תכלת, ויש רוב צדדים שלא נעשה המצוה כהלכתה, הרי זה נחשב כאילו לא קיימנו את המצוה כלל (ע"י אבני נזר ס"א תמא).

זכר לתכלת

גם היום שאין לובשים תכלת נהוג לעשות זכר לתכלת בשפת הטלית, ומקדמת דנא היה נהוג לעשות הפס בגוון תכלת כפי שמוזכר בפרי מגדים (א"א ס"ו ט סק"ו) ובמשנה ברורה (ס"ק טז). ולאחר שהחופשיים לקחו את צורת הטלית לאות על דגלם שינו המדקדקים לעשות בצבע שחור, כי צבע התכלת דומה לשחור כמו שכתב רבינו בליקוטי מוהר"ן (ס"י י"ח אות ז) "התכלת מעורב שחור עם לבן והוא גוון שבין שחור ולבן" (וכ"ה ברמב"ם פ"א).

"צדיק ולמדן"

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

תולדותיו

ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא נולד בשנת תק"ט לאביו ר' שמואל מגניישטאט. היה תלמידו של המגיד מזלוטשוב והרבי ר' אלימלך מליזנעסק. כיהן ברבנות בערים: קלבסוב, יאסי, ואפטא שהיתה חביבה עליו ביותר, ואף שרק שמונה שנים ישב שם ביקש להיקרא על שמה.

לאחר פטירת הרבי ר' ברוך'ל ממעז'בוז' עבר להתגורר בעיירה מעז'בוז'. התושבים היהודים שדרו שם היו אנשים פשוטים מאד, עד כדי כך שאחר שהפציר בן הרב מאפטא באביו שיעבור מכהונתו שבאפטא ויבוא לדור במעז'בוז', ושמע בקולו, התאונן אחר כך בפני בנו: מדוע הבאתי לכאן? כי שם בעיר אפטא היו היהודים למדנים גדולים יותר ויהודים בעלי מדרגה גדולים יותר, וכאן אין לי עם מי לדבר".

נסתלק בה' ניסן תקפ"ה, ונטמן בסמוך לציון הבעש"ט (ונמצא כיום בתוך האוהל הק' של הבעש"ט). על פי צוואתו לא כתבו על מצבתו שום תוארים ושבתים, כי אם 'אוהב ישראל', שזה גם שם ספרו הקדוש.

"צדיק ולמדן"

רבינו התבטא פעם על הרה"ק רבי אברהם יהושע מאפטא בעת שהיה גר עדיין בקאלבסוב: "איך זעה א יונגערמאן אין קאלבסוב, א רב, איז ער א צדיק ולמדן" - "אני רואה בקאלבסוב אברך, רב, שהוא צדיק ולמדן". מחמת דיבור זה נסע אליו מוהרנ"ת בשנים המאוחרות יותר. היה זה בשנת תקס"ד, כאשר נסע מוהרנ"ת לנישואי נכדת רבינו במעז'בוז', נכנס לקבל שלום מהרה"ק מאפטא, כמובא בימי מוהרנ"ת: "וב"ה שקיבל אותי בכבוד גדול, ודיברתי עמו הרבה מגדולת רבינו הק', וב"ה הכל היה בשלום".

"הוי זהיר בגחלתן"

הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר סיפר שבזמנו של הרב מאפטא היה דר במעז'בוז' ואון בתורה בשם רבי קרן. רבי קרן זה עוד הספיק לראות את הבעל שם טוב. פעם הזדמנה שאלת עגונה, ורבי קרן התירה להינשא, ודעת הרב מאפטא היה שאי אפשר להתירה ואסורה היא להינשא. וכשידברו ביניהם אודות עגונה זו, השיב רבי קרן להרב מאפטא שלא בדרך ארץ ובכבוד הראוי, ונפטר רבי קרן לעולמו. והלא הרב מאפטא ללוותו ואמר אז: "געעקעט איז קרחה, זער אמת איז מיט אים, זי מעג חתנה האבן. נאר וואס זאל איך טאן אז הוי זהיר בגחלתן שלא תכהו" - "רבי קרן צודק והאמת עמו שהאשה מותרת להינשא. אך מה אעשה שהמשנה מזהירה (אבות ב. י): "הוי זהיר בגחלתן שלא תכהו".

בורר בגיהנם...

פעם נכנס אחד לפני הרב הקדוש מאפטא והתפאר בפניו על גודל שושלת יחוסו. אמר לו הרב מאפטא: אם כן הרחמנות גדולה עליך, כי רשע כמון היה צריך להיות יחד עם הוריו וזקניו בגיהנם, אך כעת שטיפרת שמיחוס הנך וזקניך יהיו בגן עדן, הרי שתהיה שם בודד בגיהנם לבדך ללא זקניך הצדיקים אשר בגן עדן. (שיח שרפי קודש)

הרפסת ה'סיפורי מעשיות'

הרב הקדוש מאפטא זכר צדיק לברכה רצה שידפיסו את ה'סיפורי מעשיות' רק בלשון הקודש, והתנגד לכך שידפיסוהו בשפת האידיש, ואמר: "אזעלקע דרוקט מען

עסק, ולמעשה נסע לדוכסית שכבר חיכתה לו. בבואו אליה המיר דתו ל"ע ונעשה שונא ישראל ונשא אותה לאשה, ונהיה הדוכס של הסביבה במקום קודמו.

כעבור תקופה לא ארוכה הגיע זמן הנסיעה למלך בו נסעו הדוכסים לורשא, הוא גם נסע וישב קרוב למלך וישבו וחגגו כמה ימים. באחד מהימים, עת ישבו יחדיו כל הדוכסים באמצע האסיפה, קם אחד הדוכסים עם סיפור בפיו על מעשה שאירע בכפר שנמצאת תחת היהודי, שהיהודים שם לקחו נערה והרגוהו כדי להשתמש בדמה לאפיית המצות שלהם. הדוכסים שישבו עמו ענו שזה לא חידוש בשבילם, כי בכל שנה היהודים גונבים אצלם כמה גויים כדי להשתמש בדם למצות.

המלך פוטוניטווסקי ששמע את דבריהם, קצף מאוד על היהודים. כדי לוודא העניין שאל את כולם אם זה אכן נכון שהיהודים הם כאלו רוצחים, וכולם ענו: הן! כך הם עושים. המלך גזר מיד גזירת גירוש, שלא ימצא בכל פולין שום יהודי, וגם כל רכושם יאבד, וציוה על כולם לחתום והוא יחתום אחריהם. הגזר דין עבר בין כל הדוכסים עד שהגיע ליד מיוודעינו הדוכס המושמד, בהגיע תורו לחתום נתעורר בלבו הרהור תשובה וזכר בדברי חז"ל 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא', ומיד נעמד מכסאו והכריז בגאון: "את חטאיי אני מזכיר היום שמלפנים נמנית בין היהודים ואני יודע את מעשיהם הרעים, אך הרעיון הזה של השלכת דם במצות, זה שקר גמור ואני מוכן לערוב בזה". כשמוע המלך דברים אלו גער בדוכסים, וביטל את הגזירה.

אחר כל זה נסעו כל הדוכסים לביתם, ומיוודעינו הדוכס המושמד התחיל לנסוע ונתעוררו בו רגשי חרטה ותשובה וגעגועים לעברו, ואף שחזר לבית הדוכסית, אבל לבו כל עמו, וכל הזמן חשב מחשבות איך לעזוב אותה.

לאחר זמן מה, לקח סוס ועגלה ונסע לקאלבסוב שם כיהן ברבנות הרה"ק מאפטא, בבואו לקאלבסוב חיפש את הרב וסיפר לו דברים כהויות, שהמיר את דתו ועתה רוצה לחזור לדת אבותיו ולברוא. הרה"ק מאפטא חשש בתחילה לעזור לו, כי ידע שלא יעבור זמן רב ויבואו לחפש אחריו ויענישו אותו אם יעזור לו, וניסה לשלחו מעמו. אך הדוכס לא הרפה וביקש מהרה"ק שירחם עליו ויעזור לו לשוב לחיק היהדות. הרה"ק מאפטא ראה שהוא מתעקש, לקח את מקלו ואמר לו: כשיצמח ממקל זה פרחים אסכים לדבר עמך ולייעץ לך!

הדוכס מצדו נשאר להתחנן על נפשו, ולא ארך הזמן והנה צמח מן המקל פרחים. הרה"ק מאפטא הבין שזה רמז מלמעלה שהוא מתכוין לשם שמים, והתחיל לדבר עמו ולשמע את אשר עבר עליו, והרגיש הרה"ק שהמעשה של ביטול הגזירה השפיע עליו רוח טהרה ועוררו לתשובה. נוט יעץ לו להרחיק לאמסטרדם, ונתן לו מכתב שיתן לרב שם שיקרבו, וביקש ממנו שיכתוב לו שם הדוכסית ובניו אשר נולדו ממנו, ואמר לו שכשיגיע לו מכתב ובו בשורה שאשתו וילדיו נשרפו, ידע שנתקבלה תשובתו ונמחק עונו, וכך נפרד מרבו בשמחה.

הדוכס חזר לארמון ואמר לדוכסית שבהיותו אצל המלך ביקש ממנו אחד הפריצים שיבוא לבקרו והוא עדיין לא מילא בקשתו והוא מוכרח לעשותו, וכך נסע לאמסטרדם, ונתן שם לרב את מכתבו של הרה"ק מאפטא. בראות הרב המכתב קיבלו בסבר פנים יפות ונתן לו להתאכנס אצלו עד שהגיע המכתב המיוחל מהרה"ק מאפטא בו בישר לו שהדוכסית ובניה שנולדו לה ממנו נשרפו. אז נפרד מהרב של אמסטרדם וחזר לעירו, ונעשה צדיק גמור עד יום מותו.

אויף ז' שארנאן?! - "כאלה דברים גבוהים ונאצלים) מן פיסים בשפת האידיש?!", כי דעתו היתה שבאופן זה דומה הספר למעשה ביכל" - (ספר סיפורים פשוט); וקילל את אשר יעז להדפיסו כך בלשון הכתוב (יהושע ו כו) "בְּכֹרֹו יִסְדְּנָה וּבְצִעֲרוּ יִצִיב דְּלִתְיָהּ", הלא היא קללת יהושע כלפי מי שיבנה את העיר יריחו.

מוהרנ"ת ידע שרבנו כינה את הרב הקדוש הנ"ל בשם 'צדיק ולמדן', ועל כן היה ירא לנפשו; פעם אחת בימי הפורים נכנס לחדר מיוחד להתבודד על דבר זה, ואחר כך יצא ואמר: "איך הרב פאר אים קיין מורא נישט, איר מענט אים זאגן איך האב אפגעדרוקט, און איך וועל דרוקן!" - "איני מתירא ממנו, אהם יכולים לומר להרב הקדוש מאפטא שהדפסת, ואדפיס עוד!" - וכאמור, דיבור זה אמר מוהרנ"ת בפורים, והיה אז בגילופין עד למאד. ואכן הדפיסו מוהרנ"ת כרצון רבינו ז"ל שאמר וגילה דעתו מפורש בפני כמה אנשים להדפיס ספר מעשיות אשר למעלה יהיה כתוב בלשון הקודש ולמטה בלשון לעז; וכשגגה היוצאת מלפני השליט פגעה קפידת הרב במדפיס, אשר שבק חיים בסמוך לאחר ההדפסה.

מעשה נורא ממשומד שביטל 'עלילת דם'

בימי הרה"ק מאפטא מלך בפולין המלך פוטוניטווסקי, ובכל עיר היה דוכס ששלט על העיר, והמס היה מעלה למלך. ופעם בשלש שנים היו נוסעים כל דוכסי פולין לווארשא לארמון המלך להתוועד שם כמה חדשים לדון בענייני המלוכה.

העיר קאלבסוב היה באותם ימים בשליטת אחד הדוכסים שהתגורר קצת רחוק מקאלבסוב, שתחת שליטתו היו הרבה עיירות וכפרים, והיה שונא ישראל מובהק שלא רצה לראות פני יהודי, עד כדי כך שכל זמן שהגיע יהודי לדבר עמו בענייני מסחר שלח אותו לדבר עם פקיד ולא היה מגיע אף פעם לדוכס.

פעם הגיע יהודי שהיה בעל קומה ויפה תואר לחצר הדוכס ודיבר עם הפקיד בעניין מסחרו, היהודי מצא חן בעיני הפקיד שאמר לו שאם ימשיך לסחור עמו יתן לו מחיר טוב ובהקפה, דבר שלא היו רגילים לעשות ובפרט לא ליהודי. היהודי שמח והיה מגיע הרבה, והפקיד נתן לו בהקפה בלי שאדונו הדוכס ידע מכן, עד שמת הדוכס.

היהודי המשיך להגיע לפקיד עד שבאחד מהפעמים ראתה אותו הדוכסית אשת הדוכס איך שהולך אל הפקיד, שלחה לקרוא לפקיד ושאלה אותו מי היהודי הזה, סיפר לה שהוא יהודי ישר ומנהל את מסחרו, אמרה לו הדוכסית: כשיגמור לדבר עמך תשלח אותו אלי, ותאמר לו שאני צריכה אותו. הפקיד חזר אל היהודי וסיפר לו שאשת הדוכס קוראת לו. היהודי נבהל מאוד ושפתותיו דא לדא נקשן. הפקיד התחיל להרגיעו: אל לך לפחד כי מצאת חן בעיני. היהודי סיים עניינו עם הפקיד, והלך אליה מיד. כשראתה אותו, כיבדה אותו והושיבה אותו על כסא. היהודי התפלא על הכבוד אותו מקבל, הדוכסית התחילה להתעניין על מצבו ועל עסקיו ואילו היהודי יושב ומתפעל על הכבוד אותו מקבל, כך המשיכה לדבר עמו בנועם עד שתבעה אותו להינשא אליה וימיר את דתו, וכך יקבל את כל העושר שהיה נחלת הדוכס. אחרי הפצרות רבות השתכנע היהודי ל"ע, והוסכם ביניהם שיסע לביתו, ובעוד שבועיים יבוא אליה ויקחוהו לכומר להמיר דתו.

היהודי נסע לביתו והשאיר לאשתו מאתיים זהובים עם מכתב שהשאיר על שולחנו, ואמר לזוגתו שהולך לאיזה

ויזעק שמואל אל ה' כל הלילה

ליום הסתלקותו של רבי שמואל שפירא - שביעי של פסח תשמ"ט

תחת אחד השיחים סיפר לי רבי שמואל שמואל בספר החזיונות מרבינו חיים ויטאל, שחלם שהיה 'שמחת תורה', ובתוך השמחה הביאו את גוף משה רבינו לבית הכנסת, והיה ארכו קרוב לעשר אמות, והכינו שם ספסל ארוך ועליו ספרים, ועליהם הניחו גופו של משה, וכאשר השכיבוהו על השולחן נשתנה מכותו שהיה ונהפך לספר תורה אחד ממש, ולא היה נגלל אלא שטוח לארכו, כעין אגרת ארוכה מוטלת לאורך הספסל, וכתוב בה כל פרשיות התורה מן בראשית עד לעיני כל ישראל.

והגדיר לי אז רבי שמואל שמעשה זה ללמדנו בא שהצדיק הוא התורה בעצמה!

בשנות הבחרות הייתי צמוד וקרוב אליו ביותר, ונסענו בצוותא להתפלל על קברות הצדיקים [אגב, במהלך הנסיעה זוכרני שהיה אווז בידו ספר 'ליקוטי תפילות'], ורבות בילינו בשיחות חברים, הגם שהייתי צעיר לימים, בערך לאחר י"ג שנה, ואף למדנו בחברותא, וממנו תפסתי קצת דרך הלימוד בליקוטי מוהר"ן, וכמה יראת שמים הכניס בי אז.

אחד מהמועדים הקבועים שלמדנו היה בלילות השבת, שאז היה בדרך כלל ער עד שעת חצות. פעם ביקש ממני לצאת יחד להתבודד בשדה, ונכנס עמוק בתוך היער, ושם אמר לי שהוא פורש למנוחה קצרה, כדי לקום בחצות הלילה. ואז נפרדתי ממנו, ולבסוף כשחזרתי הביתה היה קשה עלי לפלס את דרכי הביתה, כי לא הייתה שם שום דרך כבושה, ולמחרת התפלל רבי שמואל בעצמו כיצד הצלחתי לחזור לבד.

עם זאת, כעבור שנים רבות, כאשר נסעתי עם ר' שמואל באוטובוס בשכונת קטמון [כאמור לעיל, היה מונע את עצמו בדרך כלל מלנסוע באוטובוסים, אולם היה לו אח משותק באבריו מקטנותו, ששהה בבית חולים מרוחק בקטמון, ורבי שמואל נסע לבקר], ובמהלך הנסיעה הזכרתי לו פעם שלמד אתי למעלה מעשרים תורות בליקוטי מוהר"ן, ורבי שמואל אמר לי שאינו זוכר זאת... ומזה רואים מה שמכניס רבינו הק' באנשיו, להתנהג בתמימות ובשפלות, שכפי שידעתי בו היה לו צער מכל שמץ של פרסום.

המקנאים לכבוד שמים, וכמה חיבב את צוותא אביו של הרה"ח רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין זצ"ל, שהייתה מלאה בקנאות חריפה.

אני זוכר, שלפני שנים רבות היה לומד בחברותא קבועה עם אדם מסוים, אך ביום מן הימים נודע לו שהלה שולח את בנותיו למוסד שלומדים בו שפות זרות, ומאז הודיע לרעהו על ביטול השותפות, ולא עזרו לו שום הצטדקויות ואמתלאות.

ואולם יחד עם זאת נשמר לעשות את פעולות הקנאות בדרך התורה, ומבלי לפגוע בחפים מפשע. פעם הגיע לבית מדרשו במאה-שערים צאצא לאחד מזקני אנ"ש בדור הקודם, אבל הנכד עצמו היה מודרני ומגדל בלורית, וכיבדו את הלה בעליה לתורה, כאשר את הברכות אמר במבטא שפת העברית. הדבר חרה לרבי שמואל מאד, אך הוא לא רצה לפגוע בשום בריה, ומאידך הרגיש הכרח למחות במעשה שפל זה, ואשר על כן מיד בראותו את הנעשה מיהר לצאת מבית המדרש לאות מחאה גלויה באלו שהעלו אותו לתורה, ולא חזר לבית הכנסת עד שהמודרני ירד מהבימה, אבל כל זה היה בהצנע ומבלי לגרום צער למי שאינו אשם במעל.

בוז מוחלט היה תקוע בלבבו לכל הבלי העולם, ועד היום זכור כיצד היה מתבטא בשם צדיקים: 'זוי גליקלאך איז דער מענטש וואס גייט נישט אריין אין דעם חיזו המדומה דהאי עלמא. און פארקעט, צו וואס קומט ער צו חלילה ווען ער לאזט זיך אריין אין דעם דמיון פון טבע העולם' [- כמה מאושר הוא האדם שלא נכנס לחיזו המדומה דהאי עלמא, ולהיפך, להיכן הוא מגיע כשהוא מרשה לעצמו להיכנס לתוך הדמיון של טבע העולם]. געוואלד!

שותף היה בעבודת ה' עם החסיד רבי הירש לייב ליפל, עמו אף קבע שיעור יומי לאחר התפילה במכתבי ה' של מוהר"ת זי"ע 'עלים לתרופה', וכן היה מבלה רבות בעבודת ה' עם מחותנו החסיד רבי אברהם יעקב גולדרייך, וזכרני כיצד רקדו יחד למשך שעות ארוכות בליל חג השבועות.

הם היו אף שותפים בחבורה מאוחדת שהרבחה לנסוע לפקוד את ציוני הצדיקים, קדושים אשר בארץ המה. ובכל לילה היו מארגנים 'טעקס' להתבודד בשדה, ובכוונה נמנעו מללכת רגלית בלילה, בשנים ההם שהיה זה קשה מאד, וגם הייתה אז סכנה רוחנית מההשחתה שרואים בדרך, והיו אומרים שהטעקסי הוא תיקון על כל זה. ר' שמואל אף היה מזכיר בשעתו בדרך צחות שבאמריקא נוסעים אפילו למקוה עם טעקסי...

בהזדמנות שח לי ר' שמואל שבמירון הוא מרגיש בכל זמן מזמני השנה תמיד טעם מיוחד של הרשב"י; בשבת הוא מרגיש שם רבי שמעון דיגע שבת, וכשהוא שם ביו"ט הוא מרגיש רבי שמעון דיגע יום טוב, וכן ביום כיפור וכו', כי אצל רבי שמעון יש את כל הטעמים...

דבקותו בקדושת הצדיקים היתה מופלגת. יודעני שהיה משתוקק להגות בספרי האריז"ל, אך למעשה עצר בעצמו משום שרבינו הק' הזהיר שלא כל אחד יכול לגשת אל הקודש, וברוב שפלותו וענוותנותו חרד שמא אינו מן הראויים!

זכיתי להכיר היטב את רבי שמואל שפירא זצ"ל עוד מימי נעוריו, ועקבתי אחריו רבות. קשה לתאר כיצד היה אז קשור אל השי"ת עשרים וארבע שעות ברציפות ובלא שום היסח הדעת.

הבחנתי שהיו לו כמה סוגי תקופות, וקבעות עליה היה בוער אל השי"ת בתבערת אש קודש, והיה יכול לנהום לילות שלמים כחיות ביער; שלושת תפילות היום היו אצלו פלאי פלאות ממש בדבקותו לה', בלי הבדל אם מדובר בשחרית, מנחה או מעריב. תמיד בתבערת הלב באופן מופלא ביותר. ובצדק מסופר עליו שהתחיל להתפלל לפני התיבה במירון, אך לפתע אחזתו התלהבות, כאשר המנין מסיים בלעדיו את התפילה והוא עודנו עומד לפני ה' ומתחנן בכמה תיבות ספורות מבלי יכולת להיפרד ממילות התפילה הערבות.

אך מאידך, כשהיתה לו מעט ירידה במדריגותיו הנשגבות, היה יושב ועוסק בלימוד גמרא בפשיטות. והדבר הזכיר את מה שכתב רביה"ק שהלימוד בפשטי אורייתא נקרא 'שינה' לגבי דבקות הבורא והוא נייחא למוחין (עי' ליקוטי מוהר"ן סי' לה אות ד).

וכן גם יש לציין שבשנותיו המאוחרות כבר לא ראו עליו באתגליא את התבערה שאחזה בו בימי נעוריו, ורק מי שהתבונן בו בעיני שכל ראה שבפנימיותו בוערת בו גחלת אש קודש.

ודבר זה הוכר אצלו בחוש, שהשכיל לשקול כיצד להתנהג בעבודותיו מבלי להגזים יתר על המידה, ולא להרפות מלימוד בפשיטות בכל מצב. וחבל שהיו כאלו שניסו לעשות כרבי שמואל בתבערתו, ולא נזהרו לעשות כמוהו בשעות ירידה, ולא שמרו על קביעת חוקי לימוד המתאימים לכל המצבים, ולסוף זה וזה לא עלתה בידם.

ובספר הק' 'נועם אלימלך' (פרשת אמור) הובא רמז בענין זה: 'להזהיר גדולים על הקטנים' - שבימים הגדולים צריך לשים לב ולקחת מהם זוהר והארה על הימים הקטנים. כי השי"ת ברא את הבריאה ממצבים של עליות וירידות, ולא הרי ימי עליה כימי ירידה, ועל כן צריך האדם להתאים את עצמו היטב עוד בהיותו בעליה ולהכין לעצמו שיעורים קבועים לימי ירידה. ואפשר להוסיף על דבריו שמאמר זה 'להזהיר גדולים על הקטנים' מובא ברש"י על הפסוק 'אמור ואמרת', כי זהו אכן הדרך להזהיר ולהאיר את ימי הירידה - על ידי דיבורי התורה, אפ"ל כשאומרים אותם באמירה ובלא התלהבות יתירה.

כמו כן השגיח רבי שמואל ונזהר שבעתיים שעבודותיו לא יגרמו צער או עגמת נפש זלזולת, והיה מסור מאד לביתו ולצאצאיו. וכמדומה לי שהיה לו שיעור עם כל אחד מבניו בספרי רבינו, ואולי גם בקיצור שו"ע, ובעוד לימודים.

הרגשים מיוחדים היו לו בענין כבוד הבריות. ומעשה היה בשבת אויפרוף שלי, שלאבי זצ"ל נעלם השטריימל, ובלית ברירה יצא מביתו עם הכובע הרגיל של חול. כשאך הבחין רבי שמואל בדבר, הסיר מיד את השטריימל שלו והגישו לאבי, באמרו: 'אתה כעת מחותן, ואין זה לפי כבוד השמחה שלך...'

גם קנאותו לשם שמים היתה בחכמה ומתוך שיקול דעת וזהירות יתירה. ליבו הרי כאב את כאב וצער השכינה, ותמיד קינא את קנאת ה', והיתה לו חיבה לספרים

פניני אור

אמרות מהורות מרבינו'ק ותלמידיו

בתחלת התקרבותו של מוהר"ת, בשנת תקס"ג, נסע עם רבנו למעון דיבקע להיות שם על חתנת בתו שרה, שהתחתנה שם בראש חודש ניסן, ונשא שם עם רבנו עד לאחר חג הפסח. ומוהר"ת רצה שרבנו יזמין אצלו לסעודת "ליל הסדר" בכדי שיזכה לראות את הנהגתו בעריכת ה"סדר", אולם רבנו לא הזמין, כי הנהגה נהג לשבת בליל הסדר רק עם בני ביתו. אולם מוהר"ת, מרב השתוקקותו, לאחר שגמר את הסדר שלו, הלך למקום אכסניתו של רבנו, ועבר ליד הדלת, וראה את רבנו קשעמד עם הכוס בידו ואמר את תפלת "שפורח חמתך", וזה היה לו כמוצא ששלל רב.

(שיח שרפי קודש)

חג הפסח

כל נפלאות הגאולה דוגמת נפלאות מצרים

ג' גלויות נגאלו על ידי זכות אבות, וגלות הזה כנגד משה, ולכן יגאלו בזכות התורה, ובגלות בתראה יהיו כל הנפלאות - בתורה, ויתבקע ימא דאורייתא, וכן כל הנפלאות דוגמת נפלאות מצרים, וכן הגלות הזה בתורה - בחומר ובבלנים וכו' הכל בתורה.

אורות הגר"א תורה פרק ב לח

זכירת שמו יתברך זהו גאולת מצרים

במדרש (עיי'ן שמות רבה א, ג) נמשלו לכוכבים כו' שבני ישראל נבראו להאיר תוך החושך שבעולם הזה כמו כוכבים בלילה. וזה ענין שמות. כי השם הוא זכר ורמז לגוף הנקרא, וכן שמו יתברך הוא מה שניכר בעולם הזה על ידי נפלאותיו ועל ידי בני ישראל המייחדים שמו שיהיה ניכר כבוד מלכותו בעולם הזה, וזה בחינת שמו יתברך. כי כל אלה הגבורות כיציאת מצרים וכדומה הם רחוקים מעצמותו יתברך, לזאת מכונה בלשון 'שם'. ולבחינה זו ירדו בני ישראל בגלות כדכתיב (תפילה ותנה תוקף) 'שמנו קראת בשמך' שנקראו בני ישראל כמו שהם ביחד מעוררין במעשיהם עד שמו יתברך. רק בגלות נשכח זה השורש שזה עצמו הגלות. וזהו שכתוב (במדבר רבה יג, ט) על שלא שינו שמם נגאלו. שזה עיקר הגאולה להיות נשאר בשם הראשון כו'. וזהו שכתוב (שמות ג, י) מה שמו מה אומר כו'. שישאלו מאחר שנשכח מהם שמו יתברך, איך יגאלו? והתשובה שיש שם, על ידי רצונו והחשק שמשתוקקין לצאת מחדשיהם ולהתדבק בו יתברך. ונקרא אה"ה. והוא בחינת תשובה. שמי שאין לו מקום. רצון זה הוא מקומו.

שפת אמת שמות תרל"ג

חידוש העולם ויציאת מצרים הם שני עדים לתורה

בראשית ברא (בראשית א, א). החילוק שבין ראשון לראשית, כי הראשון אף מה שיש לפניו גם כן ראשון, אחרון גם כן, יש לאחרון עוד אחרון כמו (בראשית ג, ב) לאה וילדיה אחרונים, וראשית הוא בעצם וראשונה, ראשית שאין לפניו ראשית. ולכן כל ראשית שבתורה הוא סמוך כמו (ירמיה כז, א) ראשית ממלכת יהויקים, שהוא ראשית למלכותו לבד, אבל ראשית שבבבריית העולם הוא ראשית שאין לפניו ראשית והוא מורה על חידוש העולם שאין ראשית לפניו כלל. לכן התחילו התורה בזה לפי שחידוש העולם הקדמה לתורה, ובבלי האמנת החידוש אין האמנת התורה, והחידוש ויציאת מצרים הם שני עדים לתורה.

הגר"א על התורה בראשית א, א עמוד יט

כשנתגלה שה' שוכן בתוך ישראל נפל עליהם מורא גדול

ובמורא גדול זו גילוי שכינה (הגדה של פסח), כלומר, אז במצרים כאשר ראו אבותינו אחר שנשמאו בטומאת מצרים, התגלות מלכותו יתברך, כאשר גבר ידו יתברך באותות ובמופתים להראות לנו אשר לית אתר פנוי מיניה, אז פתאום זרח עליהם אור זה הקדוש, אשר בכל אתר ואתר הם שכנים אל קדושת אור השכינה היודת תוך כל מעשה בני אדם [ונתגלה להם

שהש"ת היה אתם בכל הגלות], ואז נפל מורא גדול עליהם, האיך אנו חיים בשכינות נורא זה ואין לנו ח'ו פחד ממנו. כמו שמי שהיה מלך גדול ואדיר בשר ודם בדירתו והוא לא הכירו, ופתאום נודע לו שזה אשר היה שכן אתו בדירתו זה הוא המלך הגדול ואדיר, אז בודאי נופל עליו תיכף פחד נורא. ומה נאמר אנו, אם מכירים אנו שמלך הכבוד יתברך שכן לנו, ולא היינו מתנהגים נגדו ככבודו יתברך, וזה הוא המורא הגדול אשר נפל על אבותינו וזה 'גילוי שכינה'.

תורת א' מכתב א' עמוד יג

על ידי דיבורים קרושים מעורר אהבת השם

אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן (פסחים ק"ט ב). רצה לומר אין מי שיפטייר שפה לקטרטג אחר שהפה סח דברים חיים שיאמר המקטרטג אפיקו מן. ויובן, כי על ידי הדיבור מעורר אהבת השם ב"ה, ולכן מצוה לספר ביציאת מצרים. כי כל זמן שהאדם בקטנות השכל נקרא מצר ים, רצה לומר שכאין לאדם כח הדיבור מפני חסרון דעתו אז הוא במצב, כי הקול היצור מהגרונן כשיצא הוא שם בלא דיבור, כי שם מצומצם במקום צר ואינו יכול לדבר רק הוצאות קול לבד, ואחר כך מתרחב ומתחלק בה' מקומות עד אשר בא אל הדיבור ואז נולד תענוג גדול וזה נקרא יציאת מצרים ויובן. ולכן האדם כשלא לגדלות והשכל ויש לו כח הדיבורים, נקרא 'יציאת מצרים'.

מאור עינים לקוטים עמוד רכו מד-37

התחברות לרשעים נורמת לישראל עניית ברעת

אנו אומרים בהגדה של פסח, וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה (דברים כו, ו). "וירעו" מלשון אחוה ורעות, על ידי שהיו לנו המצרים רעים וחבירים, על ידי זה "ויענונו", נעשינו עניים בדעת, זה ההתחברות עמהם הזיקה מאוד לבני ישראל. ועל זה אמרו חז"ל (אבות א, משנה ז) ואל תתחבר לרשע.

האדמו"ר מהרשי"ד מראדזימין ספר חינוך הבנים. [הוספת הגר"מ - עיי'ן באור החיים (שמות ג, י) שגם ביציאת מצרים לא רצה השי"ת שפרעה הוא זה שיתן לישראל רשות לצאת לגמרי, ולכן לא בקשו ממנו אלא יציאה של שלושת ימים, ואח"כ כשיצאו ישראל יצאו ברשות עצמן ולא מטובת פרעה].

מגדולי החסידות רבי ישעיה מושקאט עמוד ק

מצרים טבעו בים דוקא - מידה כנגד מידה שטבעו ליד ישראל ביאור

בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה (מגילה יב, ב). פירש הר"ק מראדזימין: המלאכים בקשו לומר שירה ועל ידי השירה להמית את המצרים, כמו שהיה במחנה סנחריב שהמלאכים אמרו שירה ועל ידי כך מתו כל מחנה סנחריב. אמר להם הקב"ה "מעשי ידי טובעים בים" אלו ילדי ישראל שהמצרים הרגום ע"י שהשליכו אותם לים, ממילא צריך אני לשלם להם למצרים מידה כנגד מידה - שיטבעו בים, ולא שימותו על ידי שמיעת שירת המלאכים. וסיים שם, ששמע שכן פירש המגיד הקדוש מקאזניץ. (מספר בכורי אבי"ב פרשת בשלח)

מגדולי החסידות רבי ישעיה מושקאט עמוד פח

רבי אבאלע (1)

כפי שהזכרנו כבר - ר' אבאלע עמד לאחיעזר ואחיסמך לכל קדשי בית רבינו, והיה תומך במהרה"ת בכל ענייניו, במסירות גדולה.

הרדיפות הנוראות

בטרם נביא כמה מלשונותיו של מהרה"ת מה שכתב לר' אבאלע בנוגע למענות עבור הדפסת ספרי רביז"ל והחזקת הקלוז והחזקת בית מוהרנ"ת, ראוי להקדים קצת מה שנודע גדול הרדיפות והמלחמות שהיו על מוהרנ"ת, אשר ממש לא נשמע ולא נראה כמוהו מימות עולם, שאיש צדיק וקדוש כזה יהיה נרדף ונבזה מאנשים הנקראים 'חסידיים', עד שהתירו את דמו, והחרימו אותו ואת כלליות אנ"ש, והוציאו כרוז שכל מי שיהרוג ברסלבר חסיד הרי הוא בן עולם הבא, ושאסור להיות שום מגע ומשא עם אנשי מוהרנ"ת, וכו'.

אמנם, מוהרנ"ת ז"ל לא התפעל מזה כלל, רק אחז צדיק דרכו בעבודתו את ה', בתורה ותפילה, בהתבודדות ועבודת ה', בכתיבת חידושי תורתו ובהדפסת ספרי רבינו ז"ל, ועל כולם - לקרב אנשים לדרך רבינו הקדוש.

מסירות נפשו של מוהרנ"ת

המתבונן בכל מה שעבר על מוהרנ"ת, יעמוד מרעיד איך איש צדיק עמד יחיד כברזל נגד הרים וגבעות, ועכ"ז פעל כל"כ הרבה פעולות נשגבות החובקות זרועות עולם, ומלבד העבודת ה' הפרטית שלו, תורה ותפילה, קימת חצות והתבודדות בכל יום שעות רבות - עוד הקים בית המדרש בברסלב ואומן, והדפיס כל ספרי רבינו ז"ל: הליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות, ספר המידות, שיחות הר"ן, שבחי הר"ן, תיקון הכללי, שמות הצדיקים, ליקוטי עצות, קיצור ליקוטי מוהר"ן, ליקוטי תפילות, ליקוטי הלכות.

[והיודע קורות הדורות מימי קדם מבין שבימים ההם היה חידוש להדפיס אפילו ספר אחד, ואפילו ראשי גזע של אבות החסידים שהיה להם הרבה חסידים ועוורים, לא הדפיסו ספרים רבים כל כך. ורבי נתן זצ"ל הדפיס כל הספרים הנ"ל במשך כ"ה שנים בערך, ועסקו בזה רק הוא ואנשי חסידי ברסלב שעלה מספרם ליציבור קטן מאד, בלא שום קבלת פרס, ולא היה לו שום עזר מאחרים].

והדפיס כל אלה מתוך רדיפות ונגישות נוראות, מתוך מסירות להממשלה. ובתוך זה הזמן היה הוא וכמה מאנ"ש יושבים בתפיסה, ופחדו שמא ידונו אותם למיתה רח"ל. והכל היה צריך להיות בסוד גדול כל יתודע לאיש, וישטמוהו בעלי חיצים וכו'. וזאת היה חוץ ממה שעסק להפיץ דעתו הקדושה של רביז"ל בקרב המון עם, וגילה חידושי תורה נפלאים, ועסק עם המון אנשים בזה.

כסף מנלן?...

ומעתה, דבר המובן ממילא שהיה נצרך לזה הרבה סכומים כסף. וכמו כן היו צריכין לנסוע לחוץ למדינה לבראד וללעמבערג כדי להדפיס שם ספרי רבינו ז"ל, וכן אחר כך לעיר יאס במדינת רומניה, והכל היה צריך להיות בלתי נשואי שלא יתודע הדבר לחולקים, וזה בעצמו עלה להון רב.

ואכן - הרבני הנגיד ר' אבאלע, ושותפו הנגיד ר' אברהם דוב, היו מהנגידים היחידים כמעט, שהבינו את מעלת עסק הדפסת ספרי רבינו, והחזיקו את מוהרנ"ת בסכומים גדולים עד להפליא. וגם היו הגבאי צדקה שאנ"ש נתנו לידם תרומתם, ולכן זירזם מוהרנ"ת הרבה פעמים וחזיק אותם בזה, כמו שרואים במכתבים.

ולכן לא יפלא בעיני הקורא במכתבים אלו, איך שמוהרנ"ת הרבה לבקש מר' אבאלע ומשאר אנ"ש שישתדלו בכל כוחם ואונם לחזק את דבר רביז"ל, שישלחו לו מעות ושיאספו סכומים גדולים מכל אנ"ש לצורך הדפסה. ולפעמים כשראה שהם מתרשלים בשליחות מעות, ערך להם מכתבים באריכות ופרש לפניהם געגועיו וכיסופיו להדפסת ספרי רביז"ל, כי הבין שהוא ענין נצרך מאד לבל ישתכח דרכו הנורא של רביז"ל. ועשה זאת מרוב אש הנובע בו לקיים את דבר רביז"ל, שלא יכלמו לנצ"ח כל החוסים בו.

"ממחזיקי הבנין של רבינו"

המתבונן בלשונות מוהרנ"ת לר' אבאלע יראה עד כמה עמד לצד מוהרנ"ת ובא לעזר בכל דבר שהיה צריך להמשכת אור רבינו הק', הן בענין הדפסת ספרי רבינו, הן בענין החזקת בית מוהרנ"ת, וכן עסק לקבץ כסף מאנ"ש לצורך הנ"ל, וכן בא לעזר בהדלקת הנר תמיד על ציון רבינו, וכן בענין בנין הקלוז בעיר אומן.

וכה מתארו רבי נתן ב"ר יהודה (תלמיד מוהרנ"ת) במכתביו: "ממחזיקי הבנין של רבינו ז"ל, ומתומכי אורייתא" (נתיב צדיק, מכתב כא).